

Reindriftnytt Boazodoallo·odđasat

UTGITT SIDEN 1967

**Slaktetall og lagertall 2020
sammenliknet med foregående år.
Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag
– når får jeg tilskudd?
Mattilsynet: «Vi har god dyrehelse i Norge.
Slik ønsker vi at det fortsatt skal være.»**

Leder	side 3
Opplæringsvideoer om ajourholdsløsningen for reindriftskart	side 4
Nytt reingjerde i tanadalen	side 5
Ny norsk/finsk reingjerdekonvensjon – Hva betyr det?	side 6
Oppfølging av grenseoverskridende reindrift mellom Norge og Sverige	side 8
Tidslinje grenseoverskridende reindrift, norsk – svensk reinbeitekonvensjon	side 8
Slaktetall og lagertall 2020, sammenliknet med foregående år	side 10
Vi har god dyrehelse i Norge. Slik ønsker vi at det fortsatt skal være	side 12
Kalvetapet i reindriften	side 15
Hjernemark – et klimaproblem for rein	side 18
Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag – når får jeg tilskudd?	side 24
Hvor mange rein er det i reindriften-Norge?	side 30
Nye stillinger – Intervju med Tone og Annie	side 31
Resultater av forskningsprosjekter støttet av RUF	side 32
Nytt fra markedsutvalget for reinkjøtt	side 34
Hvordan jobber vi med utredninger?	side 36

boazodoallo-odđasat : reindriftnytt 2:2020

Ansvarlig utgiver:
Landbruksdirektoratet/
Eanandoalldirektoráhtta
Besøksadr.: Løkkeveien 111, 9510 Alta

Avdeling reindrift
Telefon 78 60 60 00
postmottak@landbruksdirektoratet.no
www.landbruksdirektoratet.no

Grafisk produksjon:
Fagtrykk Idé as,
Telefon 78 44 68 00
post@fagtrykkide.no

Bilder uten bildetekst er hentet fra Shutterstock.
Omslag: Forside: Foto Magnar Evertsen.
Bakside: Illustrasjon Elena Faenkova (Shutterstock)

Foto: Torbjørn Tandberg

2020

Året 2020 har vært annerledes for oss alle. Pandemien har lagt føringer for vår frihet, og i tillegg har reindriftsnæringa hatt en tøff vinter som resulterte i en beitekrisa for mange. I vår gikk staten inn med totalt over 40 millioner til håndtering av beitekrisa. Midlene gikk primært til fôr og transport – ikke minst helikoptertransport. Myndighetene og forvaltninga har fått tilbakemeldinger om at disse tiltakene var helt nødvendig slik at næringa klarte seg gjennom denne tida. Et nødvendig og godt samarbeid mellom mange parter bidro til et så godt resultat som det var mulig å få til. Jeg tenker ikke minst på den innsatsen hver enkelt reindriftsutøver la inn i arbeidet med å redusere konsekvensene av vinteren og har stor respekt for det arbeidet som ble lagt ned av næringa selv.

Slaktesesongen

Etter denne vinteren har bekymringen vært at kalvetilgangen skulle gå ned og at det vil gi reduserte slaktemuligheter. Bekymring har i stor grad vært reell og i enkelte områder har tapet vært betydelig. Det gir reduserte inntekter og færre muligheter for den enkelte. Slakterapportene viser at slakteuttaket ikke er på høyde med fjoråret. Første uka i desember viser rapportene at uttak av voksne dyr har nedgang på ca 40% når vi sammenligner med samme uke i fjor. For kalv er nedgangen litt større. Redusert slaktning betyr mindre inntjening for næringa. At det bekymrer mange er lett å forstå, reduserte inntekter gir mindre forutsigbarhet for utøvere og deres familier. Dette er tema for møter i vårt arbeid og vi følger utvikling i slaktesesongen tett.

Tilgang til reinkjøtt vil ha betydning for reinkjøttmarkedet, altså kjøtt til forbrukere. Gjennom mange år har flere aktører, blant annet markedsutvalget for reinkjøtt, jobber for styrking av markedet for reinkjøtt. Dette har gitt resultater i form av økt etterspørsel. Senest i oktober publiserte Landbruks- og matdepartementet en artikkel der de slår fast at markedsundersøkelser viser at norske forbrukere ønsker å spise mer reinkjøtt. Det er særlig forbrukergruppen med høy matinteresse, og som er opptatt av dyrevelferd og sunnhet som ønsker å spise mer reinsdyrkjøtt. De ønsker norsk- og lokalprodusert mat og de ønsker å lage retter fra bunnen av.

Landbruks- og matminister Olaug Bollestad sier:

Jeg er imponert over utviklingen som har vært innenfor reinkjøttbransjen. For bare noen få år siden var reinkjøttet nesten bare å finne i nedrimede frysedisker. Nå selges det mest ferskt reinsdyrkjøtt. Reinkjøttet fremstår i nye og innbydende forpakninger. De er brukervennlige og stykningsdelene er tilpasset ulike forbrukeres behov.

Jeg er helt enig med henne og ønsker å gi honnør til de, både i reindriften og andre støttespillere, som har vært med å utvikle produktene slik at de velges til vel-smakende og sunne måltider, både til hverdags og fest.

Arbeidet i forvaltningen

Vår avdeling jobber nå iherdig med å avslutte årets reindriftsavtale og forberede de kommende forhandlingene. Det er mange rapporter som gjøres ferdig. Vi arbeider med oversikt over næringsutvikling, både ressurs- og totalregnskapet er nå i sluttfasen. I samarbeid med økonomisk utvalg har vi også utarbeidet en analyse over kostnadsutviklinga i næringa. Andre rapporter er analyse om det er behov for en helsetjeneste for reindriften og analyse av kalveslaktetilskudd og produksjonstilskudd, for å nevne noe. Det jobbes også med en vurdering av beitekrisa som vil oppsummere vinteren 2019/2020.

Reintallet

Tall fra melding om reindrift pr 31.3.2020 viser en status i næringa basert på utøvernes egen rapportering. Enkelte steder ser reintallet ut til å øke. Det er viktig å bevare og bygge gode nok beiteforhold. For å få til det, er arealene avhengig av at beitetrykket ikke blir for stort. Der reintallet har økt etter en reduksjon, skal fylkesmannen fastsette reintall på siidaandelsnivå. Distriktet og siidaandelene vil bli hørt om varigheten, som oftest 3-5 år. Hver enkelt siidaandel sitt bidrag har innvirkning på arealenes bærekraft, både nå og i fremtiden.

Dialog og samhandling

Mange engasjerer seg i styrer, råd og utvalg. Det er viktige arbeidsområder. Det er av betydning at distriktsstyrene og siidastyrene fungerer godt. At disse har god dialog både internt og eksternt. Internt mellom egne utøvere og eksternt mot utøvere i andre siidaer og distrikt eller med oss i landbruksdirektoratet, fylkesmannen og kommuner. Det er krevende og samtidig helt nødvendig. Dialog og samhandling mellom partene er en av suksessfaktorene for en god og bærekraftig reindriftnæring, en næring som har en posisjon som tydelig identitetsmarkør i samfunnet fordi den er veldig synlig og levende del av den samiske kulturen. Landbruksdirektoratet ønsker å bidra til god samhandling. Derfor har vi møter med både fylkesmannen og distriktsstyrer ved behov. I år har vi hatt gleden av å møte en del av dere. Sakene kan være utfordrende og krevende, men møtene er konstruktive og nyttige. Det er noe av det vi setter pris med å møte utøvere, vi får stadig lære mer om reindriftnæringa.

Ser frem mot 2021

Jeg vil ønske dere alle en riktig god julehøytid og at julefreden senker seg i reinflokkene i det langstrakte land. Til sist vil jeg takke for året som er gått. Mitt ønske for 2021 er et godt og produktivt år og at vi kan møtes til samarbeid og samhandling til beste for utvikling av reindriftnæringa.

Hilsen Liv Berit

Opplæringsvideoer om ajourholdsløsningen for reindriftskart

Av: Håvard Hagen

Landbruksdirektoratet har i samarbeid med Nibio utviklet opplæringsvideoer som viser hvordan ajourholdsløsningen for reindriftskart fungerer.

I Reindrifftsavtalen 2020/2021 ble det avsatt midler til kursing av reinbeitedistrikt i ajourhold av reindriftskartene i den nye ajourholdsløsningen. Opprinnelig hadde Landbruksdirektoratet lagt planer om å få gjennomført fysiske opplæringskamper med distriktene i september –oktober 2020. Det var planlagt totalt 8 kamper.

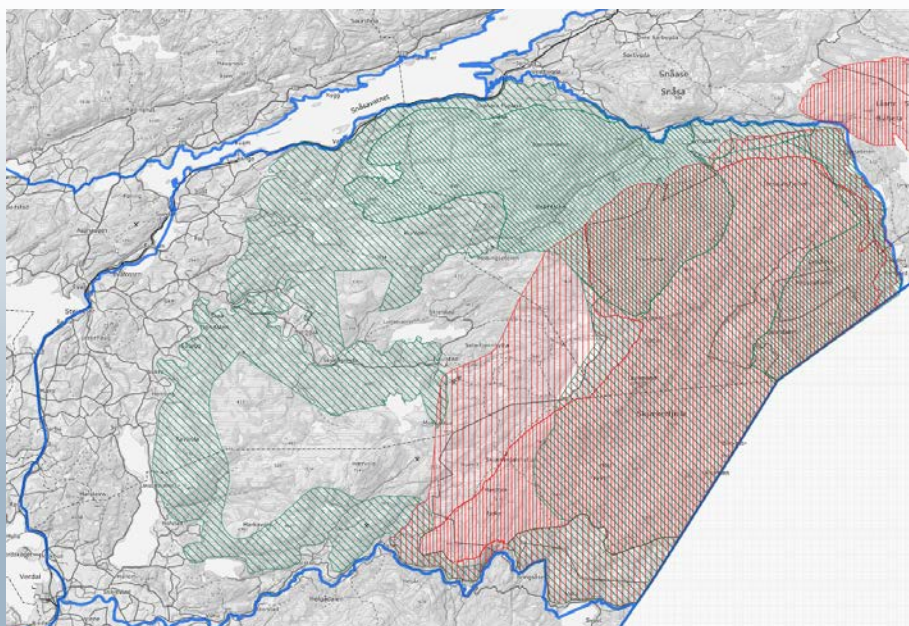
På grunn av koronasituasjonen har opplæringen av reinbeitedistriktene i den nye ajourholdsløsningen blitt utsatt. Som en erstatning har Landbruksdirektoratet i samarbeid med NIBIO utarbeidet 8 opplæringsvideoer til distriktene med ulike tema og samtidig oppdatert teknisk veileder for innføring av kartene. Opplæringsvideoer viser grunnleggende kartfunksjoner i tjenesten og hvordan distriktene skal tegne inn ulike arealbruk i kartet gjennom praktiske eksempler. Videoene planlegges publisert på Landbruksdirektoratets youtube kanal.

Avtalepartene har de siste årene prioritert å utvikle reindriffts arealbrukskart. I 2020 har vi blant annet jobbet med utvikling av en ny sikker tjeneste for autentisering,

brukerregistrering og innlogging av distriktene via Altinn. I Altinn kan blant annet bankid eller bank-ID på mobil brukes for å logge inn i tjenesten. Denne tjenesten var en forutsetning for å kunne la flere distrikter kunne ajourholde arealbrukskartene. Videre pågår ett pilotprosjekt der tre reinbeitedistrikter tegner inn sin arealbruk ut 2020. Det er høstet mange erfaringer gjennom dette arbeidet og man ser behov for å justere etablert veiledningsmaterieell og teknisk kartløsning noe.

Videre fremdrift

Det planlegges nå mindre justeringer av veiledningsmaterieell og den tekniske karttjenesten. Det legges opp til en trinnvis åpning av tjenesten der man lar ett reindrifftsområde starte på arbeid med å ajourføre sine arealbrukskart i løpet av 1 kvartal 2021. I løpet av 2021 skal alle distriktene ha tilgang til tjenesten. Reinbeitedistriktene vil få nærmere informasjon om ajourhold av reindriftskart tilsendt når detaljer rundt videre fremdrift er avklart.

Vår og sommerbeite i Skjækerfjell

Nytt reingjerde i tanadalen

Av: Johan Ingvald Hætta

Innen 31. desember 2021 vil det stå ferdig et reingjerde fra Anarjohka til Leavvajohka. Dette skal være til hjelp for reindriften i området for å hindre at rein trekker over riksgrensen til Finland.

Norges daværende Landbruks- og matminister Sylvi Listhaug og Finlands jordbruksminister Petteri Orpo undertegnet den 9. desember 2014 den nye fremforhandlede konvensjonen om oppføring og vedlikehold av reingjerder og andre tiltak for å hindre at rein kommer inn på det andre rikets område (Reingjerdekonvensjonen). Etter at Sametinget ikke hadde merknader til konvensjonen, ga Stortinget sin tilslutning til konvensjonen den 3. mai 2016. Tilslutt vedtok Stortinget en egen bestemmelse til Reindriftsloven, § 81 for å iverksette konvensjonen.

I følge konvensjonen skal det bygges nytt reingjerde gjennom Anarjot leahki og Tanadalen til Laevvajohka, og gjerdet skal stå ferdig innen utgangen av 2021. I løpet av siste barmarkssesong er det ført opp ca 60 km nytt reingjerde i Tanadalen, fra Huoššir til Lávddetgurra. Gjennom bygda Váljohka er det fortsatt en åpning.

Landbruksdirektoratet har ansvaret for planlegging og interesseavklaringer.

Traseen til gjerdet er et resultat av mange hensyn. Med utgangspunkt i at gjerdet skal i mest mulig grad hindre at rein trekker over til det andre rikets område er det tatt mange hensyn. For det første gir terrenget de mest avgjørende premissene for traseen. I tillegg er det tatt hensyn til grunneiendommer, fredete kulturminner, kraftlinjer, krav fra veimyndigheter, lokalbefolkning, naturmiljøet med mer.

Det nye gjerdet er satt opp av de to leverandørene HT Gjerde AS fra Karmøy og Lars Aslak Gaino fra Lahpoluobbal i Kautokeino. I all hovedsak er det brukt lokal arbeidskraft og spesielt folk fra reindriften fra Karasjok og Kautokeino. Gjerdet er satt opp etter standarder som konvensjonspartene er enig om.

*Fra finstikkingen av traseen.
Foto: Johan Ingvald Hætta*

P.g.a. terrenget var det vanskelig å bruke maskiner til gjerdebyggingen. Mesteparten av gjerdet er derfor bygd med muskelkraft. Landbruksdirektoratet er fornøyd med kvaliteten på de gjerdene som er levert.

Nå man tar med alle kostnadene til kulturminne befaringer, rydding av trase, bygging m.m beløper årets gjerdebygging til ca mill. 10,7. Det som gjenstår til neste sesong er bygging ca 30 km gjerde, samt noe traserydding og avklaringer om metode for kryssing av Anarjohka og Karasjohka. Anbudsinvitasjoner til de siste delprosjektene vil bli sendt ut i god tid før barmarkssesongen 2021. Landbruksdirektoratet håper at mange leverer anbud.

Et tilfeldig utsnitt av gjerde. Foto: Johan Ingvald Hætta

Ny norsk/finnsk reingjerdekonvensjon – Hva betyr det?

Av: Johan Ingvald Hætta og Magnar Evertsen

Grensen mellom Norge og Finland er stengt for grensekryssende reindrift. Ny reingjerdekonvensjon pålegger Norge og Finland om å bygge nytt reingjerde fra Angeli til Leavvajohka til støtte for reineiernes vokting av rein. Dersom rein likevel krysser den avtalte grensen for rein, har konvensjonen bestemmelser for å håndtere en slik situasjon.

Som følge av historiske hendelser knyttet til dannelse av nasjonalstater her nord, og forhold mellom nasjonalstatene, er det ikke grensekryssende reindrift mellom Norge og Finland. For å forvalte den stengte grensen, er det inngått en gjensidig avtale mellom landene. Avtalen kalles Konvensjonen mellom Kongeriket Norge og Republikken Finland om oppføring og vedlikehold av reingjerder og andre tiltak for å hindre at rein kommer inn på det andre rikets område. Slike konvensjoner mellom Norge og Finland har vært siden 1922.

I dag har vi en konvensjon som trådte i kraft 1. januar 2017. Konvensjonen er i hovedsak videreføring av den forrige konvensjonen fra 1981. De vesentligste endringene i den nye konvensjonen utover de redaksjonelle, er at det skal bygges nytt reingjerde fra Angeli til Leavvajoka. Regler som regulerer forhold når rein krysser grensen er strammet opp og gjort tydeligere og ansvar mellom innstansene er klargjort.

Hva betyr konvensjonen i praksis

Det nye reingjerdet fra Angeli til Leavvajohka skal i følge konvensjonens artikkel 6 ferdigstilles innen 5 år. Dette betyr at gjerde skal stå ferdig innen 1. januar 2022. Ansvaret for gjerdestrekningen er delt slik mellom landene at Finland har ansvaret for gjerdet mellom Angeli og gamle Karigasniemi, og Norge har ansvaret videre til Leavvajohka. På norsk side er gjerdebyggingen i rute og gjerde vil stå ferdig innen tidsfristen.

Et viktig element i denne og tidligere konvensjoner, er at reiene i begge riker skal sørge for at deres rein voktes på en slik måte, at så langt det er mulig å hindre at rein krysser konvensjonsgrensen. Reingjerdene som bygges langs konvensjonsgrensen skal støtte opp om reieneiernes vokting. Men reieneierne i begge land har altså en klar vokteplikt, uavhengig av gjerdet.

Hva skjer når rein krysser grensen?

På norsk side er det Fylkesmannen i Troms og Finnmark som er rett

myndighet i saker der rein har krysset grensen til det andre riket og motsatt er det Lapin Poliisilaitos i Finland, som er det Finske politiet.

Reglene omhandler 3 typer grenseoverskridelser:

Ved kortvarig og ubetydelig overskridelse (art. 8 andre ledd) der reiene i begge land er enige, kan reinene føres tilbake. For slik overskridelse kan det ikke kreves beiteleie og heller ikke andre omkostninger. Selv om overtredelsen er kortvarig og ubetydelig kan man ikke utelukke at reien har påført skade på jordbrukseiendom eller lavmatter. I slike tilfeller kommer reglene om erstatning for skade til anvendelse. Selv om reien ikke har påført skade skal allikevel slik overtredelse også meldes til vedkommende myndighet i begge land.

Er overskridelsen langvarig og betydelig og sammenblanding med finsk rein kan ha skjedd, skal vedkommende myndighet iverksette tiltak for å bringe reien tilbake til sitt hjemland.

Dersom reinen har oppholdt seg i det andre landet mer enn 7 døgn uten at reieneierne har hentet reinen tilbake eller andre tiltak ikke har medført at reiene er tilbake igjen i sitt hjemland, har det landet der reinen er, rett til å kreve beiteleie. Beiteleien kan høyst settes til 5% av reinens verdi. I henhold til art. 14 skal gjennomsnittspris på slakterein i det land grenseoverskridelsen skjer legges til grunn.

Dersom reinen ikke er ført ut av landet innen 10 dager regnes overskridelsen som en ny overskridelse som kan utløse beiteleie på nytt.

Når overskridelsen er langvarig og betydelig og sammenblanding med finsk rein kan ha skjedd og det påstås at reinen har påført skade på jordbruksarealer eller lavmatter utløses reglene om erstatning for skade. Det skal gis full erstatning for det økonomiske tap som følge av skade den grenseoverskridende reinen har påført det andre lands jordbruksarealer eller lavmatter. I forbindelse med skadeundersøkelsen skal det andre lands myndigheter gis anledning til å overvære undersøkelsen. For Norges del blir det derfor Fylkesmannen som deltar i undersøkelsen med egne ressurser, eventuelt at det knyttes eksternt kompetanse til undersøkelsen. Det vil være naturlig at både reindrifsfaglig og landbruksfaglig kompetanse knyttes til undersøkelsen.

Fylkesmannen kan kreve erstatningen dekket av reieneieren dersom skaden har skjedd som følge av forsett eller uaktsomhet.

Sammenblanding

Dersom grenseoverskridelsen også har ført til sammenblanding av rein fra begge land skal det skje skilling etter reglene i art. 10. Begge lands reieneiere er forpliktet til å medvirke til at skillingen kan finne sted.

Vedkommende myndighet i det land skillingen foregår skal overvære skillingen og føre protokoll for skillingen med opplysninger om antallet rein som skilles ut og eierforholdet til reinen. Reieneiere som mottar de utskilte dyrene, skal bekrefte mottakelsen skriftlig.

Melding, protokoll og skriftlighet

Ved en grenseoverskridelse skal det gå melding så snart som mulig til det landet reinen tilhører fra vedkommende myndighet i det landet overskridelsen er til.

Meldingen skal inneholde følgende opplysninger:

- Ved direkte tilbakeføring
- Antall rein, stedet for grenseoverskridelsen og tid og sted for tilbakeføringen av reinen.
- Ved sammenblanding
- Antall rein, stedet for grenseoverskridelsen, samt tid og sted for utskilling.
- Ved skade

Antall rein, stedet for grenseoverskridelsen.

Påberopt skade skal komme frem av meldingen. Denne meldingen skal følges opp med en melding om tid og sted for undersøkelse av påberopt skade. Så langt mulig skal det i meldingen også komme frem opplysninger om skadens omfang, art, tidspunkt for skaden, samt det økonomiske tapet.

Logg

Det skal føres logg over alle grenseoverskridelser. Alle meldinger og korrespondanse skal loggføres, herunder tiltak som er iverksatt. Loggen skal også inneholde spesifiserte oppgaver over omkostninger som kan kreves refundert av det andre landet.

Protokoll

Protokoll skal føres ved utskilling av fremmed rein og utskrift sammen med reieneierens bekreftelse for mottatt rein, skal sendes vedkommende myndighet i reinens hjemland så snart som mulig.

Ved et eventuelt krav om erstatning skal protokoll om hvordan erstatnings-skjønnen er gjennomført sendes vedkommende myndighet i begge land så snart som mulig etter at skjønnet er avholdt.

Norsk/Finsk reingjerdekommissjon

Reingjerdekommissjonen har som oppgave å passe på at reingjerdekonvensjonen følges. Landbruksdirektoratet er sekretariat for den norske delen av kommissjonen. Det skal avholdes to møter i året. Hvem som leder sekretariatet går på rundgang mellom landene annet hvert år. I 2020 er det Norge som har ledet arbeidet i kommissjonen.

Oppfølging av grenseoverskridende reindrift mellom Norge og Sverige

Av: Morten Floor, LMD

Siden 1972-konvensjonen opphørte å gjelde i 2005, har det ikke foreligget noen konvensjon om grenseoverskridende reindrift mellom Norge og Sverige.

Det framforhandlede forslaget fra 2009 har vært gjenstand for høringer i begge land og drøftinger mellom landene, uten at man har fått avklart ulike spørsmål som har reist seg. På svensk side har det vært foretatt omfattende utredninger av juridiske og økonomiske spørsmål. Sommeren 2017 ble det fra svensk side meddelt at man ikke kunne ratifisere konvensjonsforslaget i sin nåværende form, og at forhandlinger burde gjenopptas med siktemål å få nødvendige justeringer i konvensjonen.

Dette ble avvist fra norsk side.

Dagens situasjon med manglende konvensjon gir norsk reindrift mange utfordringer i den daglige drift. Noen områder opplever i praksis å bli stengt ute fra tidligere beiteområder i Sverige, samtidig som de opplever mye ulovlig beiting fra svensk reindrift på norske områder. I de områdene som har etablert samarbeidsavtaler mellom norsk og svensk reindrift, medfører en manglende konvensjon manglende regler for et grenseoverskridende samarbeid.

Ulike forvaltningssystemer mellom de to land er også lite tilfredsstillende for et slikt samarbeid, noe som går ut over norsk reindrift.

Regjeringen er opptatt av å bedre forholdene for norsk reindrift, samtidig som det er behov for en effektiv og økologisk bærekraftig forvaltning av den reindriften som foregår fra svenske samebyer på norsk område. I den forbindelse har fylkesmennene fått i oppdrag å ha en mer aktiv oppfølging av brudd på grensereinbeite-loven fra svenske samebyer.

Tidslinje grenseoverskridende reindrift, norsk –

Av: Sveinung Rundberg, LMD

1750

1751: Grensen mellom (Danmark)/Norge og Sverige/Finland fastsettes. I grensetraktaten ble det tatt inn et tillegg (Lappekodice) som sikret samene i begge land adgang til fortsatt flytting mellom landene etter gammel sedvane

1800

1809: Sverige avstår Finland til Russland
1814: Norge i union med Sverige
1826: Grensen mellom Norge og Russland fastsettes. Grensen stenges for overflytting med rein

1850

1852: Grensen mellom Norge og Finland stenges for overflytting med rein
1883: Felleslappeloven Norge - Sverige
1889: Grensen mellom Finland og Sverige stenges for overflytting med rein

På initiativ fra Landbruks- og matdepartementet ved statsråd Olaug Bollestad ble det den 2. desember avholdt et møte om den grenseoverskridende reindriften med svenske myndigheter. Møtet ble gjennomført som et digitalt møte på administrativt nivå.

Formålet med dette møtet var å gjenoppta dialogen om den grenseoverskridende reindriften med svenske myndigheter. Fra norske myndigheter var det viktig å bruke dette møtet til å få fram hvilke utfordringer en manglende felles regulering gir, samt drøfte muligheter for veien videre for å legge til rette for en velordnet reindrift. I dette møtet ble man enige om å holde kontakten for å vurdere og drøfte mulige fremtidige løsninger på den grenseoverskridende reindriften.

Samtidig ble men enige om at fylkesmennene og det svenske Sametinget gis i oppdrag å foreta en gjennomgang av tidligere konvensjonsgjerder, hvilke gjerder det er behov for, samt hvilket vedlikeholdsbehov som foreligger.

2001: Reinbeitekommissjonen av 1997 legger fram sin innstilling
2002: Konvensjonen av 1972 forlenges med tre år
2003/2004: Det gjennomføres forhandlinger om ny reinbeitekonvensjon, man kommer her ikke til enighet
2005: Konvensjonen av 1972 opphører å gjelde 1. mai 2005
2005: Norge vedtar egen lov (Grensereinbeiteoven) som viderefører Reinbeitekonvensjonens bestemmelser på norsk side
2005/2009: Det ble tatt opp nye forhandlinger og man kom her til enighet om ny konvensjon med områdeprotokoll. Konvensjonen ble undertegnet av de to lands ansvarlige ministre 7. oktober 2009
2010: Forslaget til konvensjon sendes på høring i de to land
2012: Sametingene i Norge og Sverige får i oppgave å utarbeide forslag til ny konvensjon
2013: Arbeidsgruppe nedsatt av sametingene i Norge og Sverige leverer forslag til endringer og justeringer i den framforhandlede konvensjon

- svensk reinbeitekonvensjon.

1900

1905: Unionen Norge – Sverige oppløses. I Karlstad-konvensjonen videreføres Lappecodicillen og felleslappeloven
1919: Reinbeitekommissjonen av 1913 legger fram sin innstilling, Norge og Sverige inngår ny reinbeitekonvensjon
1923: Reinbeitekonvensjonen av 1919 trådte i kraft

1950

1949: Endringer i reinbeitekonvensjonen av 1919
1967: Reinbeitekommissjonen av 1964 legger fram sin innstilling
1972: Reinbeitekonvensjonen av 1972
1985: Endringer i reinbeitekonvensjonen av 1972

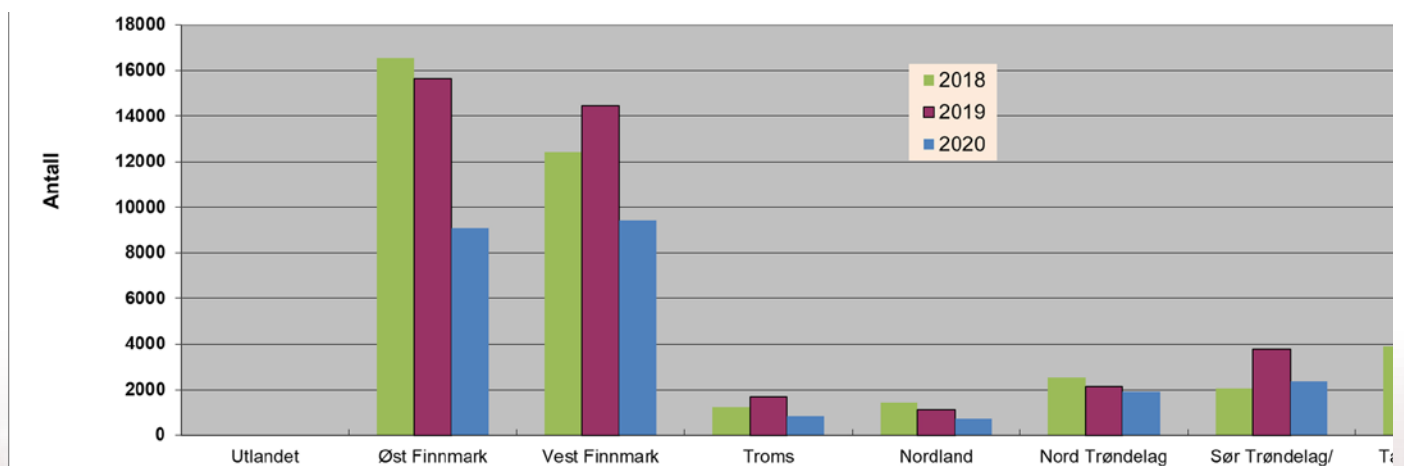
2000

2017: Det ble fra svensk side meddelt at man ikke kunne ratifisere konvensjonsforslaget i sin nåværende form og at det burde opptas forhandlinger med sikte på justeringer

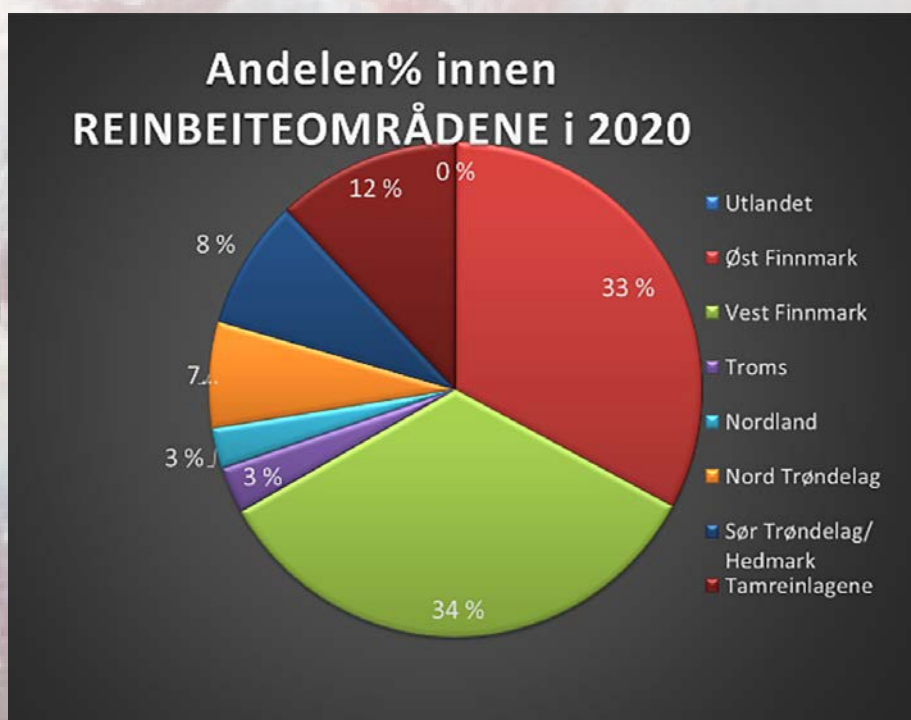
Slaktetall og lagertall 2020 sammenliknet med foregående år

Av: Camilla Berntzen

Beitekrisen er nok hovedforklaringen på nedgangen i slaktetallene som er rapportert inn fra Animalia denne høsten. Slaktetallene er lavere for samtlige reinbeiteområder om vi sammenlikner med samme tid i fjor.

Denne tabellen om andelen slakt viser at Øst-Finnmark, Nordland og Nord-Trøndelag hadde høyere slaktetall i 2018 sammenliknet med 2019. Samtlige reinbeiteområder har nedgang i antall slaktede rein fra 2019 til 2020. Alle tall er fra november måned.

Fram til 23. november 2020 ble det slaktet 27 693 rein i Norge, av dette var 22 184 kalv. Vest-Finnmark som har størst prosentandel slakt av reinbeiteområdene på 34 % har fram til nå slaktet 9414 rein.

I 2019 var tallet 14 649. Dette tilsvarer en nedgang på om lag 35 %. For Øst-Finnmark er slaktetallet 9077 mot fjorårets 15 647 rein. Dette tilsvarer 41% færre til slakt sammenliknet med i fjor. Tamreinlagene som er tredje størst har så langt slaktet 3336 rein hittil i år. På samme tid i fjor var tallet 4966, en nedgang som utgjør 32 %

Dato	Skrotter (Kg)	Småkjøtt	Finnbiff, Ferdig/råstoff	Biff	Steik	Annet	Sum
1. nov 2020	100 821	64 862	119 334	44 224	15 303	45 915	390 459
1. okt 2020	67 472	49 747	95 174	43 329	7 676	42 141	305 539
1. sep 2020	13 205	36 999	73 868	45 254	5 035	30 268	204 629
1. aug 2020	12 603	43 952	94 486	55 163	11 491	35 306	253 001
1. juli 2020	10 743	41 567	99 925	58 142	14 624	42 570	267 571
1. juni 2020	23 915	43 590	106 771	61 094	20 442	51 484	307 296
1. nov 2019	170 574	84 044	128 263	54 677	21 348	52 012	510 918
1. okt 2019	59 358	60 521	80 323	40 730	17 181	42 497	300 610
1. sep 2019	13 358	50 837	47 030	42 719	22 261	28 782	204 987
1. aug 2019	51 718	64 891	177 722	67 794	23 262	60 106	445 493
1. juli 2019	38 024	55 726	65 310	54 922	27 838	59 828	301 648
1. juni 2019	61 420	58 122	83 100	55 877	29 063	41 147	328 729
1. nov 2018	215 376	44 163	105 634	57 722	49 960	24 837	497 692
1. okt 2018	104 408	24 186	54 585	51 006	32 731	40 392	307 308
1. sep 2018	40 725	24 119	58 936	48 844	43 128	14 139	229 891
1. aug 2018	30 670	26 120	73 013	52 037	34 600	9 416	225 856
1. juni 2018	67 586	35 960	107 757	68 480	54 505	20 665	354 953

Landbruksdirektoratet samler regelmessig inn lagertall fra reinkjøttbedriftene som oppdateres på nettsidene til landbruksdirektoratet den siste uken i hver måned. Lagertall viser markedssituasjonen for reinkjøttet som produseres. Som vi ser av tabellen ovenfor så er lagrene lavere i år enn de to foregående årene. Kun i kategoriene småkjøtt og finnbiff ferdig/råstoff ser vi at lageret pr. 1. november i år var lavere i 2018 enn i 2020.

Foto: Landbruksdirektoratet. Grafisk illustrasjon rein: Fagtrykk Idé AS.

Mis lea buorre elliiddearvvašvuoha Norggas. Nu sávvat ahte ain joatká.

Čállán: Biebmobearráigeahčču čállán

Dál lea arvat eambo várra ahte bohciidit ođđa njoammudávddat elliide Norggas, go logi jagi áigi dassái. Mii mátkkoštit eambo, ođđa šlájat fievrreduvvojit, ja dálkkádat rievdá. Ealus sáhtta dávda njoammut johtilit, dan dihte go ealuiguin johtálit gaskal geasse- ja dálveorohagaid, ja iešguđet siiddat leat searválaga iešguđet jagi áigodagain. Lea mávssolaš eastadit njoammuma vai doalaha dan buori elliiddearvvašvuoda.

Okta ovdamearka ođđa dávddain lea Oaivevuorri dahje Chroning Wasting Disease (CWD) mii duođastuvvui gottiin Nordfjellas 2016. Dát dávda njoammu elliid gaskkas čolgga, gočča ja baikka mielde, ja mii diehtit maid ahte dávda bissu čoarvenámiin. Dávda sáhtta leat eatnamis 2-3 jagi.

Eará njoammudávddat mii maid lea áigevuodilat bohccuide lea Njálbme- ja gazzaguobirdávda (Munn- og klovsyke). Dát dávda rehkenasto leat váráleamos virusdávda mii guoská gazzaguobirelliide máilmmis, danne go dat lea earenoamáš njoammu ja dat leavvá johtilit.

Mii lea njoammuneastadeapmi?
Njoammuneastadeapmi lea buot maid dagat mii hehte ahte dávddat čuožžilit ja levvet du ellui. Dat mearkaša ahte fertet jurdilit gos lea várra ahte dávda sáhtta njoammut ellui, dahje njoammut du ealus, ja plánat maid galggat dahkat vai hehttet dakkára dáhphuvvamis.

Movt sáhtán eastadit njoammudávddaid bohccuin?
Buot eallit sáhttet leat njoammudeaddjit vaikko eai leat ge dávdamearkkat. Eanas dávddat njommot ovdal go eallis oidnogohtet dávdamearkkat. Njoammuma eastadeapmi lea mávssolaš, ja don gii barggat buvttadanelliiguin, dus lea stuora ovddasvástádus váikkuhit dasa.

Don sáhtát ieš hehttet njoammuma earret eará go:

• It biepmma elliid/bohccuid/ealu biepmuiguin, fuođarbázahusaiguin dahje fuođdariiguin mat leat oston eará riikkain.

• Anát basson ja ráinnas biktasiid, skuovaid ja reaidduid go galggat gieđahallat elliid/bohccuid.

• Bassat, ja jus lea dárbu de desinfiseret, elliid-/boazofievrredanbiillaid go leat fievrredan elliid/bohccuid iešguđet báikkiin.

• Fuolahit ahte olbmot, gain lea leamaš oktavuoha gazzaguobirelliiguin olgoriikkas, eai boađe du elliid/bohccuid/ealu lahka unnimusat 48 diibmui.

• Čuovvut mielde makkár dávddat leat ain jođus eará riikkain.

• Bija gáibádusaid sidjiide geat fitnet du elliid/bohccuid/ealu luhtte. Čuočá du elliide/bohccuide/ellui jus leat skihkaheapme ráinnasvuodain mii eastada njoammudávddaid.

Muitte dieđihit!

Buohkain lea geatnegasvuoha dieđihit Biebmobearráigeahčču jus lea várohus ahte lea njoammudávda elliin. Lea gielddus iežat ellui doalvut bohccuid ja viežžat eret ealus jus lea várohus dahje duođastuvvo ahte lea njoammudávda du ealus.

Jus lea várohus duođalaš njoammudávda elliin/bohccuin, de galggat

dakkaviđe dieđihit Biebmobearráigeahčču, telefodna 22 40 00 00.

Guoskevaš njuolggadusmearrádusat

• Láhka juovlamánu 19.beavvi 2003 nr. 124 biebmobuvttadeami ja biebmosihkarvuoda birra (Biebmoláhka) / (Lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (Matloven)

• Láhkaásahus geassemánu 27. beavvi 2002 nr.732 doaibma-bijut dávddaid ja zoonotalaš ageansa vuostá (Elliiddearvvašvuodaláhkaásahus) / (Forskrift 27. juni 2002 nr. 732 om tiltak mot sjukdommer og zoonotiske agens (Dyrehelseforskriften))

• Láhkaásahus elliidčálgu hárrái go čájáhallá elliid - FOR-2016-09-05-1035. (Forskrift om dyrevelferd ved fremvisning av dyr- FOR-2016-09-05-1035)

• Láhkaásahus buvttadanelliid elliidčálgu - FOR-2006-07-03-885. (Forskrift om velferd for produksjonsdyr- FOR-2006-07-03-885)

• Láhkaásahus doaibmabijuide mat hehttejit oaivevuori dahje Chronic Wasting Disease (CWD) leavvamis. (Forskrift om tiltak for å begrense spredning av Chronic Wasting Disease (CWD))

Jus áigut eambo dieđuid dán birra, de sáhtát ringet Biebmobearráigeahčču ☎ 22 40 00 00 dahje manat neahttasiidui www.mattilsynet.no

Mijjen lea hijven kreekehealsoe Nöörjesne.

Jih numhtie vaajtelibie edtja jáerhkedh.

Tjaelije: Tjaalasovveme Beapmoevaaksjoemistie

Daelie stuerebe vaahra mijjeh orre kreeskiemtjelassh Nöörjese áadtjobe mah maehtieh laanestidh, goh ajve luhkien jaepien juassah. Mijjeh vielie fealadibie, orre aarhth meatan vaaltasuvvieh laanten sijse jih klijma jorkese. Krievvesne suetie maahtha varke haasenidh dan ávteste bovtse giesie- jih daelvielaanten gaskem jáhta, jih joekehts krievvieh leah ektesne joekehts tñjjide akten jaepien. Suetievaarjelimmie lea vihkele juktie dam hijven kreekehealsoem vaarjelidh.

Akte vuesiehtimmie orre skiemtjelasside lea Skrantesjuke maam voestes aejkien gaavni gedtiej luvnie vaerine Nordfjella 2016. Daate suetie kreeki gaskem haasene tjalken, gadtjen jih bieken tjirrh, jih daejrebe suetie aaj tjáervien naemesne gáávnese. Suetie maahtha jáartesne árrोध 2- 3 jaepieh.

Jeatjah skiemtjelassh mah laanestieh, jih mah aaj leah sjyöhtehke bovtsen luvnie jijhtedh lea Munn- og klov-syke. Daate skiemtjelasse ryökne-sávva goh dihte itjmiesommes vijruseskiemtjelasse seahkoekreeki luvnie veartenisnie, dan ávteste dihte joekoen aelhkieslaakan laaneste jih varke haasene.

Mij suetievaarjelimmie?

Suetievaarjelimmie lea gaajhkem maam datne darjoeh mij heerrede olles skiemtjelassh jijhtieh jih haasenh dov krievvesne. Daate sæjhta jiehtedh datne tjoerh mäjhtelidh gáábph lea vaahra suetie maahtha krievvien sijse jallh olkese bátedh, jih soejkesjidh maam edtjh darjodh olles daate sjugniehtovvh.

Guktie maahtam suetiem bovtsi luvnie heerredidh?

Gaajhkh kreekh maehtieh suetiem geerjehtidh jalhts eah symptovmh utnieh skiemtjelassese. Doh jeana-tjommes skiemtjelassh laanestieh ávtelen kreeke lea aalkeme vuesiehtidh satne lea skiemtjes. Suetiem heerredidh lea vihkele, jih

datne mij produksjovnekreekgujmie barka, stoerre diedtem átnah daejnie viehkietidh.

Maahtah jñjtje suetiem heerredidh, gaskem jeatjah viehkine:

- Aellieh bovtside beapmoem, fovrebaatsahassh jallh kreeke-fovrem vedtieh mejtje jeatjah laantine áasteme.
  - Bisseldh jih raajnes vaarjoeh, gaamegh jih dalhketjh nuhtjedh gosse edtjh bovtsigujmie gñehtelidh.
  - Bissedh, jih jis daerpies, desinfiseeredh, kreekefoeres-jimmiebñjlh bovtsefoeresjimmien gaskem ovmesse sñjjiste.
  - Hoksedh almetjh mah leah gaskesem kreekgujmie álkoelaantesne átneme eah leah dov bovtsi luvnie ávtelen unnemes 48 tæjmoeh vaaseme.
  - Syökh orrestamme daajroen mietie mah skiemtjelassh mah leah sjyöhtehke jeatjah laantine.
  - Báetieh krievenassigujmie gaajhkesidie mah dov kreekh vaaksjoeh. Dov kreekh dah mah skiemtjine sjidtieh jis eah gaajhkesch suetiem pryöjjedh.
- Mujhtieh bieljelidh!**
Gaajhkesch diedtem utnieh Beapmoevaaksjoemasse bieljelidh jis lea sovme kreeskiemtjelassi

bñjre mah maehtieh laanestidh. Luhpehts kreekh dov krievveste sijse jallh sistie sertedh jis suetie-skiemtjelassem sovvh jallh suetie-skiemtjelassem gaavneme dov krievvesne.

Jis lea sovme itjmies skiemtjelassen bñjre kreeki luvnie dellie tjoerh dallatjinie Beapmoevaaksjoemasse bieljelidh tellefovnesne 22 40 00 00.

Sjyöhtehke njoelkedassh

- Laake goeven 19. biejjeste 2003 nr. 124 beapmoeproduksjovnen jih beapmoearsoesvoeten bñjre jnv. (Beapmoelaake)
- Mieriedimmie ruffien 27. biejjeste nr.732 ráajvarimmiej bñjre skiemtjelassi jih zoototiske agensen vööste (Kreekehealsoemieriedimmie)
- Mieriedimmie kreeketråjjen bñjre vuesiehtimmesne kreekijste - FOR-2016-09-05- 1035
- Mieriedimmie produksjovnekreeki tryjjen bñjre - FOR-2006-07-03-885
- Mieriedimmie ráajvarimmiej bñjre juktie geerjehtimmiem skiemtjelassese Chronic Wasting Diseasesse (CWD) gaertjedidh

Sijhth vielie bievnesh dan bñjre maahtha Beapmoevaaksjoemasse ringkedh ☎ 22 40 00 00 jallh tjaangedh sæjrose www.mattilsynet.no

«Vi har god dyrehelse i Norge. Slik ønsker vi at det fortsatt skal være».

Av: Mattilsynet

Risikoen for at vi får nye smittsomme dyresykdommer til Norge er større i dag enn for bare ti år siden. Vi reiser mer, nye arter importeres, og klimaet endres. I en reinflokk kan smitte spres raskt fordi reinen drives mellom sommer og vinterbeiter, og ulike flokker er sammen til ulike tider på året. Smittevern er viktig for å bevare den gode dyrehelsen.

Et eksempel på nye sykdommer er Skrantesjuka som ble påvist på villrein i Nordfjella i 2016. Denne smitten spres mellom dyrene via spytt, urin og avføring, og vi vet at smitten også sitter i basten på geviret. Smitten kan være i jorda i 2-3 år.

Andre smittsomme sykdommer som også er aktuelle på tamrein er Munn – og klovsyke. Denne sykdommen regnes som å være den mest alvorlige virussykdom hos klovdyr i verden, fordi den er ekstremt smittsom og spres raskt.

Hva er smittevern?

Smittevern er alt det du gjør som er med på å hindre at sykdommer oppstår og spres i dyreholdet ditt. Det betyr at du må tenke gjennom hvor det er fare for at smitte kan komme inn i, eller ut av dyreholdet ditt, og planlegge hva du skal gjøre for å hindre at det skjer.

Hvordan kan jeg forebygge smitteutbrudd hos tamrein?

Alle dyr kan spre smitte selv om de ikke har symptomer på sykdom. De fleste sykdommer smitter før dyret har begynt å vise sykdomstegn. Forebygging av smitte er viktig, og du som jobber med produksjonsdyr har et stort ansvar for å bidra til dette.

Du kan selv hindre smitte ved å blant annet:

- Ikke gi dyrene mat, fôrrester eller dyrefôr som er kjøpt i andre land.
- Bruke vasket og rene klær, sko og utstyr når du skal håndtere dyr.
- Vaske, og om nødvendig desinfisere, dyretransportbiler mellom transport av dyr fra forskjellige steder.
- Sørg for at mennesker som har vært i kontakt med klovdyr i utlandet holder seg borte fra dyrene dine i minst 48 timer.
- Holde deg oppdatert på hvilke sykdommer som er aktuelle i andre land.
- Still krav til de som besøker dyrene dine. Det er dine dyr det går utover hvis de slurver med smittehygiene.

Husk å varsle!

Alle har plikt til å varsle Mattilsynet ved mistanke om smittsom dyresykdom. Det er forbudt å flytte dyr inn i og ut av dyreholdet ditt dersom du har mistanke om eller påvist smittsom sykdom i dyreholdet ditt.

Ved mistanke om alvorlig smittsom dyresykdom må du varsle Mattilsynet umiddelbart på telefon 22 40 00 00.

Aktuelt regelverk

- Lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (Matloven)
- Forskrift 27. juni 2002 nr. 732 om tiltak mot sjukdommer og zoonotiske agens (Dyrehelseforskriften)
- Forskrift om dyrevelferd ved fremvisning av dyr
- FOR-2016-09-05-1035
- Forskrift om velferd for produksjonsdyr
- FOR-2006-07-03-885
- Forskrift om tiltak for å begrense spredning av Chronic Wasting Disease (CWD)

Vil du ha mer informasjon om dette kan du ringe Mattilsynet på ☎ 22 40 00 00 eller gå inn på www.mattilsynet.no

Kalvetapet i reindriften

– en drifts-, forsknings- og forvaltningsmessig utfordring

Av: Svein M Eilertsen, Erlend Winje og Tor-Arne Bjørn, NIBIO

I reindriften bruker man uttrykket «kalvetilgang». Dette er andelen (prosent) kalver i reinflokken i forhold til antall simler i vårflokk. Andelen kalv som reineieren har igjen på seinhøsten/tidlig vinter kalles kalvetilgang etter tap. Med en høy kalvetilgang etter tap har reineieren mange kalver som kan sendes til slakt, i tillegg til mange kalver å velge imellom ved nyrekruttering i flokken.

Landbruksdirektoratet publiserer hvert år rapporten «*Ressursregnskapet for reindriftnæringen*». I denne finner man sentrale drifts- og regnskapstall for reindriften i Norge, blant annet kalvetilgangen ved fødsel, merking og «etter tap», på distriktsnivå og differensiert på reinbeiteområde. Sammenlikning av disse tallene gjennom en årrekke kan vise utvikling i driftsforholdene for reindriften over tid.

Tidlig kalvetap

Hos voksne simler som har vært i tilfredsstillende kondisjon gjennom vinteren regner man med at over 90 prosent er drektige og får kalv. Allerede ved kalvemerkingen har andelen kalv i reinflokkene (kalvetilgangen) blitt redusert. Den laveste nedgangen er tradisjonelt i Sør-Trøndelag/Hedmark der kalvetilgangen er over 80% ved merking. I de andre reinbeiteområdene er kalvetilgangen lavere ved merking, og i Nordland, Troms og Vest-Finnmark har den i enkelte år vært ned mot 60% i perioden 1998-2019.

Det er utfordrende å skaffe kunnskap om årsakene til det tidlige kalvetapet hos frittgående rein i stor skala i de fleste reinbeitedistriktene. Det er svært vanskelig å finne kadaver etter reinkalver på barmarksføre, da disse forsvinner svært fort. Det er enda vanskeligere å finne de døde

kalvene så fort at tapsårsak eller skadegjørere kan dokumenteres. Derfor er det en betydelig utfordring for både reindriftnæringen, forvaltningen og forskningsmiljøene at et stort antall reinkalver forsvinner uten at man får dokumentert skadegjørere.

Til dags dato er elektronisk utstyr for å overvåke beitedyr (dødelighetsvarslere/gsm/gps-sendere) i hovedsak basert på at de skal henge i klave rundt halsen på reinkalven. Dette utstyret er ikke tilpasset nyfødte kalver i rask vekst. I tillegg er det i mange distrikter ikke ønskelig å samle reinflokkene like etter kalving. Simla og den nyfødte kalven skal få ro slik at det dannes «sterke bånd» mellom dem, slik at kalven følger tett på simla under beitevandring og når reinen blir forstyrret og flykter. NIBIO har i et forsøk, i samarbeid med en reiner, utstyrt et stort antall simler med gps/satellittsender før kalving. Hensikten var at simla, dersom hun mistet kalven, ville oppholde seg på et avgrenset område i nærheten av kalven i opptil flere døgn. Senderne var programmert til å sende en alarm når simla hadde forflyttet seg svært lite over et tre timers intervall, siden et kortere intervall ville gi for mange falske alarmer. For flere av disse simlene som kom uten reinkalv til kalvemerkingen, registrerte vi en

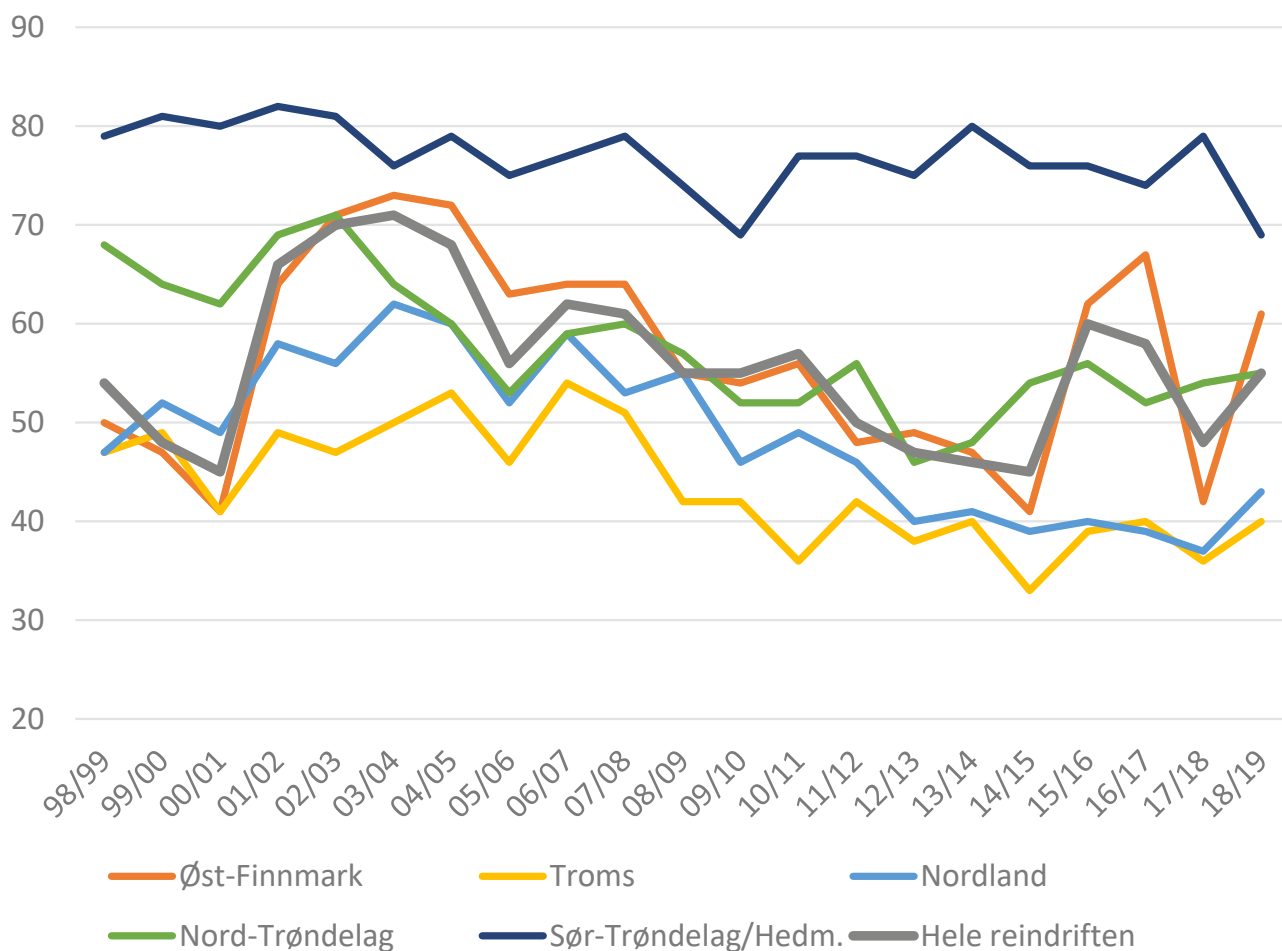
slik periode med liten bevegelse på forsommeren, med påfølgende alarm. Reiner rykket ut til de fleste av disse alarmene. Kun en alarm/utrykning var imidlertid tilstrekkelig rask slik at skadegjørere kunne dokumenteres på kadaveret.

En av hovedutfordringene for reineren var framkommeligheten i terrenget. Smeltende snø sent på våren er særdeles dårlig skuterføre. I tillegg var det ikke forhold for barmarkskjøretøy og mange bekker var vanskelige å krysse pga. stor vannføring med smeltevann.

Sent kalvetap

Det har vært en jevnt fallende kalvetilgang «etter tap» for de fleste reinbeiteområdene i Norge de siste 20 årene (se figur 1 på neste side). I Nordland og Troms reinbeiteområder har kalvetilgangen vært svært lav siden ca. 2010. Kalvetilgangen etter tap har ikke vært over 50 prosent i hele denne perioden, og i enkeltår har tilgangen vært under 40 prosent.

Dersom man sammenligner med reinbeitedistriktene i Sør-Trøndelag og Hedmark (se figur 1 på neste side), ser man at kalvetilgangen i dette reinbeiteområdet har variert mellom 70 og 80 prosent. For de andre reinbeiteområdene er det kun Øst-Finnmark som i fire av de siste ti årene har registrert en kalvetilgang «etter tap» på over 60%.

Figur 1. Kalvetilgang i prosent «etter tap» for utvalgte reinbeiteområder i Norge samt hele reindriften for perioden 1999-2019. (Kilde: Ressursregnskapet i reindriftnæringen; Landbruksdirektoratet).

Etter kalvemerkingen er reinkalvene store og livskraftige og de følger med letthet simla. Det er derfor forventet at en svært liten andel av disse kalvene skal dø som følge av sykdom/ulykker i perioden fra kalvemerkingen og fram til høst/vintersamlingen («det sene kalvetapet»). Det har likevel vært en betydelig økning i det sene kalvetapet for den siste tiårsperioden (2010-2019) sammenlignet med perioden før (2000-2009).

I figur 2 på neste side ser vi sentapet i %-poeng. (regnet som kalvetilgang ved merking minus kalvetilgang

etter tap; regneeksempel: Gjennomsnittlig kalvetilgang i perioden 2013/14-2018/19 ved merking i Øst-Finnmark var 67% ÷ kalvetilgangen etter tap 53% = sentap på 14%).

Særlig for Troms og Nordland har økningen i sentapet vært stort, men også i Nord-Trøndelag har det vært en stor økning i sentapet.

I Vest-Finnmark har sentapet vært jevnt høyt gjennom hele 20-årsperioden, mens det ser ut til å ha vært en svak økning i både Øst-Finnmark, Sør-Trøndelag/Hedmark og tamreinlagene det siste tiåret.

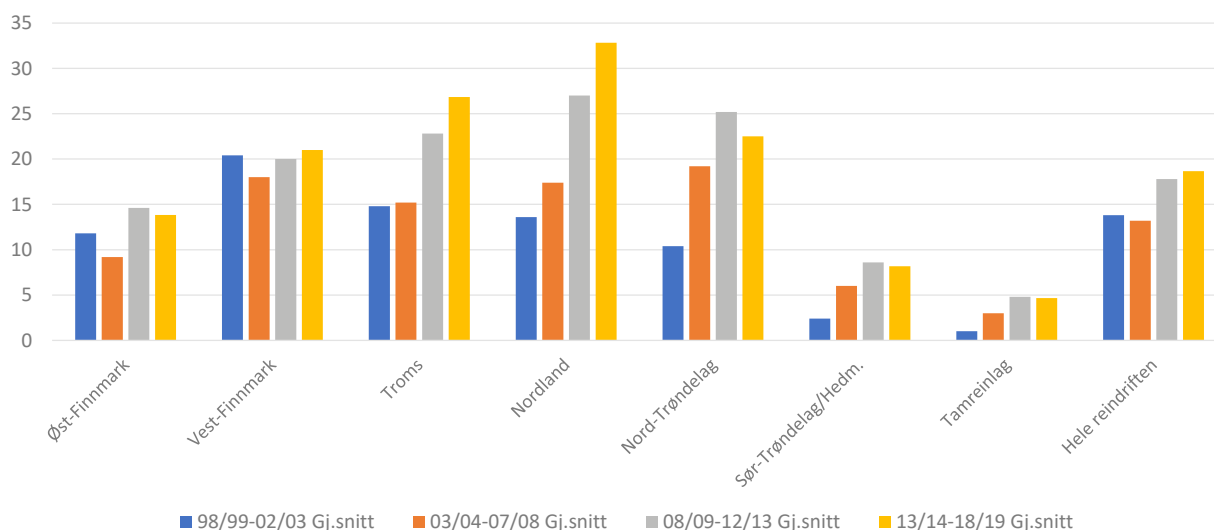
For reindriftnæringen samlet har økningen vært på 4,7 prosentpoeng (fra 13,8 til 18,5). En sannsynlig forklaring på økningen i det sene kalvetapet kan være økt tap til fredet rovvilt.

I NIBIO arbeider vi med å få økt kunnskap om det sene kalvetapet. I 2019 utstyrte vi 60 reinkalver med gps/gsm sendere ved kalvemerking. Disse senderne skulle alarmere reineierne hvis reinkalvene hadde ingen bevegelse/for liten bevegelse i løpet av en 3 timersperiode.

Under høstsamlingen kom samtlige kalver med sendere i gjerdet, mens

Sentapet i %-poeng (kalvetilgang ved merking ÷ kalvetilgang etter tap)

Figur 2. Det sene kalvetapet i %-poeng (kalvetilgang ved merking minus kalvetilgang etter tap) for reinbeiteområdene i Norge samt i hele reindriften for perioden 1999-2019 (Kilde: Ressursregnskapet i reindriftsnæringen; Landbruksdirektoratet).

det i resten av reinflokken var et sent kalvetap på ca. 9%. Dette var overraskende resultater, men det kan også skyldes tilfeldigheter.

For å undersøke om plastklavene, som senderne henger i, kunne ha en tapsreducerende virkning mot f.eks. kongeørn eller gaupe, har vi i 2020 satt på et stort antall plastklaver på reinkalver under merking i reinbeitedistrikter både i Finnmark og Nordland. Når all rein i disse to distriktene har passert gjennom gjerdeanleggene under høst-/førjulsamlingen vil vi få mer kunnskap om eventuell tapsreducerende virkning av plastklaver. Basert på bare en feltsesong vil vi ikke få nok kunnskap om rovvilt, over tid, vil «venne seg til» klaven og etter hvert fortsette å ta reinkalver. Derfor ønsker vi å følge opp eventuelle positive resultater fra 2020 med flere praktiske forsøk i de kommende årene.

Dagens situasjon for reindriften i forhold til tap til fredet rovvilt står i sterk kontrast til forholdene i midten av forrige århundre.

I boka «Reindriften og dens naturgrunnlag» som Skjenneberg og Slagsvold skrev i 1968, sier de bl.a. «både i Scandinavia og Sovjetunionen har det vist seg at rovdyrene ikke er blant de viktigste årsakene til tap av dyr i tamreindriften». De viste til Nord-Trøndelag der det årlige totaltapet av rein per år for perioden 1948 – 1956 i gjennomsnitt var 6 prosent av flokken. Av dette totaltapet vurderte de rovviltets andel til å være rundt 25 prosent, med andre ord 1,5 prosent per år.

NIBIO vil også i de kommende årene arbeide for å få økt kunnskap om både det tidlige og det sene tapet av reinkalv til rovvilt, og samarbeide med næringen for å prøve ut tiltak som kan være tapsforebyggende. I NIBIO har vi en strategisk institutts satsing innenfor temaet reindrift. En viktig arbeidspakke i denne satsingen er økt kunnskap om tap av reinsdyr.

Referert litteratur

Landbruksdirektoratet 1999-2020. Ressursregnskapet for reindriftsnæringen. Årlige rapporter.

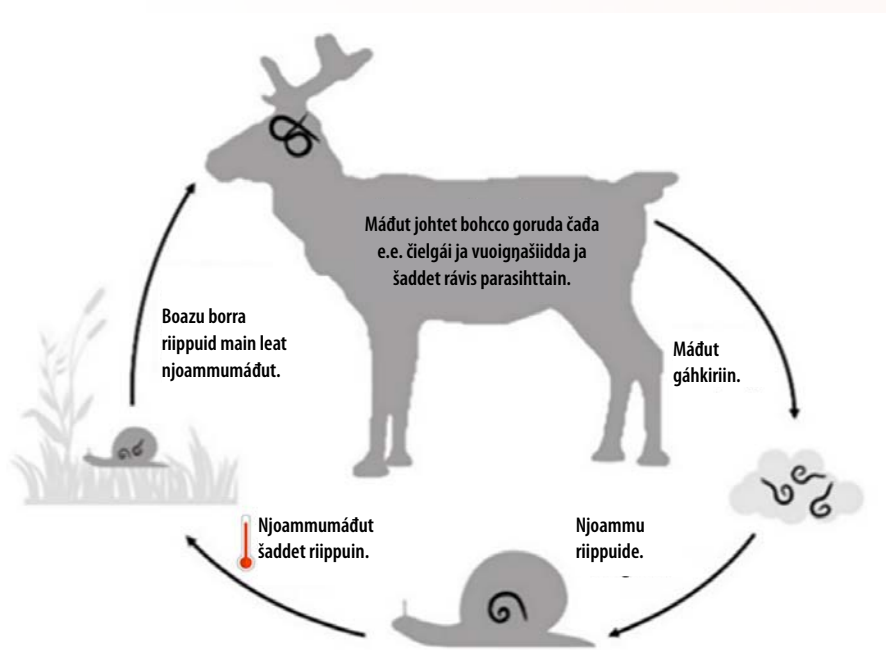
Skjenneberg, S. & Slagsvold, L. 1968. Reindriften og dens naturgrunnlag. Universitetsforlaget. Oslo/Bergen/Tromsø 332 sider.

Vuoigŋašmáhtu/livzá – dálkkádatváttisvuohta bohccui

Čállán: Torill Mørk, Rebecca Davidson, Ingebjørg H. Nymo, Veterinærinstituttet

Lieggasit dálkkádaga dihte šaddá eambo várra bohccuide dohppehallat vuoigŋašmáđuide/livzái. 2018 báhka geasi njoamui dávda viidát Gaska-Norggas. Daid njoammumiid geažil ožžo boazoeaiggádat máksot buhtadusa bohccuid ovddas, maidda dávda njoamui.

Vuoigŋašmáhtu/livzá lea oahpes dávda mii dávjá dušše guoskkaha ovttaskas bohcco, muhto báhka gesiid sáhtta dávda jođánit leavvagoahtit, go njoammunvárra lassána guohtoneatnamiin. Vuoigŋašmáhtu dárbbáša guoktása, bohcco ja riippu, vai sáhtta čadahit eallima birrajođu. Vuoigŋašmáhtu sierrana máđožin bohcco gáhkiriid mielde, man bokte njoammu riippuide. Riippuin sturrot máđut eambo, ja dat dáhpáhuvvá jođáneappot go leat lieggasit temperatuvrrat. Guohtumiin boazu borra riippuid main leat njoammumáđut. Máđut sierranit čoliin ja johtet máŋga mánu bohcco goruda čada, earret eará čielggi mielde vuoigŋašiidda.

Govus vuoigŋašmáđu eallima birrajođu. Ráhkadan R. Davidson.

Lea earenoamážiid go vuoigŋašmáhtu johtá ja vaháguhtta vuoigŋamaččaid/vuoigŋašiid ja čielgeađđama go dávda bohciida. Dat dáhpáhuvvá easka 2-3 mánu maŋŋil go bohccui lea njommon ja dasa dárbbášuvvojit vissis mađe máđut ovddas go dávdamearkkaid sáhtta oaidnit.

Finnmárkkus ledje ollu njoammumat 1960 ja 1970-loguin, goas máŋga duhát bohcco jápme. Dávda leavai earenoamážiid maŋŋil báhka gesiid. Čakčat 2018 ja 2019 lei vuoigŋašmáđuid leavvan/livzá ovtta ealus Gaska-Norggas. Dávda leavvagođii maŋŋil earenoamáš báhka geasi 2018 ja oktiibuot jápme sullii 150 bohcco dávdii

čakčat/dálvat dan guovtti jagis. Bohccuin main lei dávda, daid juogo goarjidedje dahje bibme gárdiid siste, main muhtin bohccot cevze.

Njoammuma leavvamis ledje iešguđetlágan dávdamearkkat. Muhtin bohccuin lei maŋŋegehčči vuollelis ja maŋŋečielgi doddjui (livzá). Daidda bohccuide lei váttis čuočohit ja jápme sullii vahkku maŋŋil. Čilgejuvvui ahte muhtin bohccuin lei niski botnjut, ja dat vázze gierdun. Muitaluvvui maid ahte ledje bohccot main duollet dálle oaivi šlivgasattai doarrás ja vázze gierdun. Muhtimat fas vázze bisánkeahhtá birra birra ja ledje

earenoamáš lojit. Dat bohccot sáhtte vázzit ja snoahpaladdat ja dat cevze guhkit ja dávjjit, go dat earát main ledje earálgan dávdamearkkat.

Buhtadus vahágiid ovddas maid dávdaleavvan dagaha

Boazodoalu Ovdánahttinforandda 21.07.2019 mielde lea vejolaš ohcat buhtadusa go leat stuora boazovahágat lihkohisvuođaid ja fáhkka dávdaleavvamiid geažil. Lea mávssolaš ahte visot lánkanjuolggadusa gáibádusat devdojuvvot go galgá oažžut buhtadusa. Gáibádusat leat čilgejuvvon Boazodoalu Ovdánahttinforandda

láhkanjuolggadusain, kapihttal 2 (Forskrift for Reindriften Utviklingsfond, kapittel 2).

Áigemearri ohcat buhtadusa lea 6 mánu manjil dáhpáhusa.

Gáibiduvvo ahte dávda duođastuvvo, muhto dávdaleavvama oktavuodas dávjá jápmet bohccot muhtin áigodaga ja dat dagaha ahte lea váttis duođastit buot. Muhtin dávddain lea maid váddásit fuomášit diagnosa, nugo vuoiŋnašmáđuid/livzás mas dávdda fuomáša juogo go oaidná skihpa bohccuid dahje obdukšuvnna bokte. Gaska-Norgga dávdaleavvamis lei šibitdoavttir iskan vassis meari skihpa bohccuid ja gávnahan ahte lei jáhkkimis vuoiŋnašmáhtu. Golbma ráppi iskkadedje Veterinearainstituhtas (Veterinærinstituttet), gos diagnosa duođastuvvui. Boazoeaiggát filbmii maid mánga bohcco main ledje mihtilmas dávdamearkkat, ja jápmán bohccuin merkii jápmindáhtona, sohkabeali ja agi. Loahpas lei mis obbalaš árvvoštallan dávdaleavvamis, visot daid dieđuid vuođul maid oaččuimet. Lei eahpečielggas movt dakkára galgá gieđahallat vuosttaš jagi, ja de ii ohcon buhtadus 2018 ovddas. Boazoeaiggádii máksui buhtadus bohccuid ovddas mat jápme dan manjit jagi go lei dávdaleavvan ealus.

Dálkkádatrivedan ja livzá/vuoiŋnašmáđu dutkan

Go vuordimis leat eambo báhkka geasit dálkkádatrivedama geažil, de dárbbášit mii ođđa reaiduid go galgat gieđahallat ja hehttet livzá/vuoiŋnašmáđuid leavvama. Dainna áigumušain leat mii álggahan guokte dutkanprošeavtta:

“Dálkkádatskihpa bohccot main vuoiŋnamaččain/vuoigŋašiin lea máhtu”, maid Gaska-Norgga Regionála Dutkanfoanda (Regionale Forskningsfond Midt-Norge) lea ruhtadan ja *“Parasihtat vuoiŋnamaččain/vuoigŋašiin – dálkkádatváttisvuohta bohccuide”,* maid eanandoallošiehtadus lea ruhtadan.

“Dálkkádatskihpa bohccuin” ovdánahttit mii matemáhtalaš dálkkádatmodeallaid maid bokte galgá leat vejolaš ovdagihtii einnostit jus lea livzá/vuoiŋnašmáđu njoammunvárra guohtumiin. Dássáži leat gávnahan ahte dálkkádat lea vuoiŋnašmáhtui šaddan heivvolaččabun dan manjemus 50 jagis ja eanemus rivedan lea dáhpáhuvvan Gaska-Norggas ja Finnmárkkus.

Dál eai gávdno vel makkárga dálkkodanvejolašvuođat livzái/vuoiŋnašmáđuid vuostá. *“Parasihtat vuoiŋnamaččain/vuoigŋašiin”* geahččalit mii ođđa

guhkitáiggi doaimbi dálkasa máhtodálkkodeapmái (LongRange, eprinomektin), mas mii geahččat jus dainna sáhtta dálkkodit bohccuid. Ivermektin mii dál adno, dat ávkkuha dušše oanehaš ja danne ii heive dainna dálkkodit go vejolaš njoammunáigodat sáhtta leat geasis gitta čakčii.

Livzá/vuoiŋnašmáđu vuostá viidásit bargguin berre gávnahit čovdosiid maid boazoealáhus ieh sáhtta gieđahallat, dan dihte go dá lea ekonomalaš ja elliidčálgu ektui váttisvuohta mii vurdojuvvo lassánit go dálkkádagat rivdet.

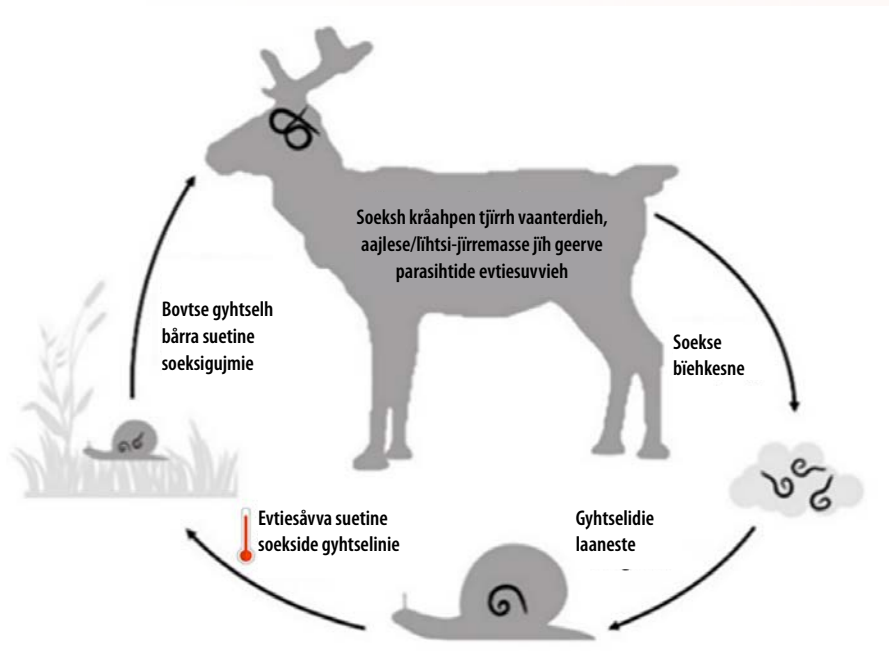
Aajlamaarhke

– bovtsen klijmadåeriesmoere

Tjaelije: Torill Mørk, Rebecca Davidson, Ingebjørg H. Nymo, Veterinærinstituttet

Baahkebe klijman gaavhtan vaahra læssene bovtsedtja aajlamaarhkesueteste skeamtjodh. Dan baahke giesien mænngan 2018 lea jijnje daehtie skiemtjelasseste orreme Gaske-Nöörjesne. Dan stoorre veahkan gaavhtan daehtie skiemtjelasseste maaksoe lea vadtasovveme bovtsedtehpemen gaavhtan skiemtjelasen mænngan.

Aajlamaarhke lea åehpies skiemtjelasse maam daamtaj ajve aktegs kreeke åådtje, men baahke giesiej mænngan jienebh maehtieh daam skiemtjelassem åådtjodh dan åvteste suetie tjarke læssene gåatoemisnie. Aajlamaarhke göökte veerth daarpesje, bovtsed jih gyhtselh, juktie sov jieledeyklusem tjirrehtidh. Aajlamaarhke soeksine olkese båata bovtsen biehkese jih gyhtselidie laaneste. Gyhtselisnie soeksh guhkiebasse evtiesuvvieh jih daate verkebe jáhta baahke temperatuvrine. Bovtsed gyhtselh båra mesnie soeksh suetine, gosse gåatoeminie. Soeksh tjåelijste loevenieh jih bovtsen kråahpen tjirrh vaanterdieh aktem jallh jienebh askh, aaj aajlesne jih lihtsi-jirremisnie.

Figuvre aajlamaarhken jieledeyklusistie. R. Davidson figuvrem dorjeme.

Joekoen gosse aajlamaarhke aajlan jih lihtsi-jirremen tjirrh vaanterde, bovtsed maahata skiemtjelassem åådtjodh. Daate sjugniehtåvva 2-3 askh mænngan bovtsed lea suetiem åådtjeme, jih daerpies vihties soekseveahkine åvtelen symptovmh vuajna. Doh jeanatjomes bovtsed soeksh aajlamaarhkestie biehkese utnieh, bieleden skiemtjelassevæhtah vuesiehtidh.

1960- jih 70-låhkoem lij jijnje daehtie skiemtjelasseste Finnmarhkesne gusnie jienebh stoorretjuetie bovtsed hievenin. Skiemtjelasse joekoen baahke giesiej mænngan bööti.

Tjaktjen 2018 jih 2019 lij jijnje aajlamaarhke aktene krievesne Gaske-Nöörjesne. Jijnjh bovtsed daam skiemtjelassem åådtjoejin akten joekoen baahke giesien mænngan 2018, jih ållesth medtie 150 bovtsed skiemtjelasseste hievenin tjaktjege/daelvege daej göökte jaepiej. Tjoeri bovtsed juktie tidh mah lin skiemtjine sjidteme jallh dejtie giedtesne biepmeh tidh, jih naan bovtsed biekeren.

Mænngan skiemtjelasse vääjnoes sjidti gellie båatsoealmetjh ovmessie evtiedimmieh skiemtjelasseste buerkiestien. Såemies bovtsed minngiekrehpie

sæjkadi jih minngege rudtjesne syjgem åådtjoejin. Dah dääriesmoerh åådtjoejin tjuedtjieldh jih sealadin medtie akten vâhkoen mænngan. Båatsoealmetjh aaj bovtsed buerkiestien mah tjovresisnie eatjkaldin jih jårrelostin. Muvhth bovtsed dovne åejjine bielestie bealan gajvi jih jårrelostin. Såemies bovtsed skielhkesjin jih joekoen læmtie vääjnin. Doh minngemes bovtsed meeh tin vaedtsedh bårrestidh jih guhkebem jih daamtajåbpoe biekeren goh bovtsed dej jeatjah symptovmigujmie.

Maaksoe teehpemen ávteste skiemtjelasen gaavhtan

Báatsoen Evtiedimmiefoenten Mieriedimmien mietie 21.07.2019 gáarede maaksoen bijre syökedh jis jijnjh bovtsj ovlahkojne dassa, aaj faahketji skiemtjelasen gaavhtan. Vihkele gaajhkh kríevenassh mieriedimmesne illesuvvieh juktie kríevenassem utnedh maaksoem áadtjodh. Báatsoen Evtiedimmiefoenten Mieriedimmesne, 2. kapihtelisnie kríevenasside buerkiestamme Báatsoen Evtiedimmiefoenten Mieriedimmesne 2. kapihtele.

Mierie juktie maaksoen bijre syökedh lea 6 askh heannadimmien mænngan.

Akte dejstie kríevenassijste lea skiemtjelassem vihtiestidh, men gosse skiemtjelassh bovtsi luvnie dellie daamtaj bovtsj sijhtieh ánneti ánneti hievenidh, jih dan gaavhtan kríevije sjædta gaajhkh bovtsj vihtiestidh. Aaj geerve diagnovsem biejedh sáemies skiemtjelaside, goh aajlamaarhke gusnie diagnovsem beaja vihtesjimmine skiemtjes bovtsijste, jallh viehkine obduksjovne. Gosse jijnjh bovtsj Gaske-Nöörjesne skiemtjelassem áadtjoejin dellie veterinæære lij vihties láchkoem skiemtjes kreekijste goerehtamme, jih konklusjovne dan mænngan lij aajlamaarhke. Veterinærinstituhte (VI) golme aerhkieh obduseradi, jih dah diagnovsem vihtiestin. Akte báatsoealmetje aaj jienebh bovtsj dej sjiere symptovmigujmie filmadi jih daatoem tjeeli jih aaj dej jaames bovtsi tjoelem jih aalterem tjeeli. Minngemes aktem állesth varjasjimmiem skiemtjelaseste darjoejimh gaajhki bievniesigujmie mejtie utnimh. Voestes aejkien lij jueriedisnie guktie edtji daam gietedidh voestes jaepien, jih báatsoealmetje idtji maaksoen bijre syökh jaepien 2018.

Báatsoealmetje maaksoem bovtsi ávteste áadtjoejin minngemes jaepien skiemtjelasen lij.

Klijmajarkelimmieh jih dotkeme aajlamaarhkesen

Jienebi baahke giesiejgujmie vuertiemisnie, klijmajarkelimmiej gaavhtan, mijjeh orre dirregh daarpesjibie juktie maehdedh skiemtjelassh aajlamaarhken gaavhtan gietedidh jih heerredidh. Daejnie aajkojne VI lea göökte dotkemeprosjektigujmie nierhkeme: «*Klijmaskiemtjes bovtsen maarhkine aajlesne*», maam Regijonaale Dotkemefoente Gaske-Nöörje maakseme jih «*Parasihth aajlesne – bovtsen klijmadáeriesmoere*» mij beetnehdárjoem áadtjeme jáartaburrielatjkoen bijjelen.

Prosjektesne «*Klijmaskiemtjes bovtsen*» mijjeh matematihken klijmamaallh evtiedibie mah edtjeh maehdedh suetiem aajlamaarhkesen gáatoemisnie mievriestidh. Daan raajan libie gaavneme klijma lea buerebe aajlamaarhkesen sjidteme doh minngemes 50 jaepieh, jih jarkelimmieh stööremes orreme Gaske-Nöörjesne jih Finnmarhkesne.

Daelie ibie naan báehtjierdimmienuepieh aajlamaarhkesen utnieh. Prosjektesne «*Parasihth aajlesne*» aktem orre ormekurpreparaatem pryövebe (LongRange, eprinomektin) juktie vuejnedh mejtie dihte sjiehteles nuhtjedh bovtsen luvnie. Ivermektin mij daan biejjien átnasávva ánehkis davvometijjem átna jih ij leah dan sjiehteles báehtjierdimmesne nuhtjedh dan ávteste aervede suetieboelhe abpe giesiem jih tjaktjem ryökhoe.

Guhkiebasse barkoe aajlamaarhkine byöroe jarngesne utnedh vuekieh gaavnedh mejgujmie báatsoe jijtje mahta parasihthem gietedidh, dan ávteste daate dovne ekonomeles dáeriesmoere jih dáeriesmoere kreeki tryjjesvoetine maam veanhtede tjarke læssene klijmajarkelimmiej gaavhtan tijnen ávtese.

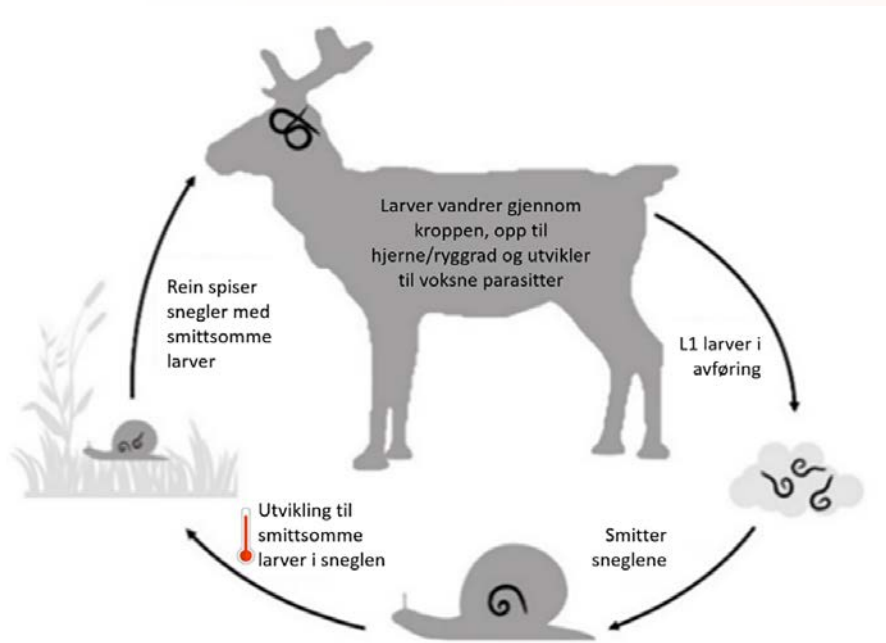
Hjernemark

– et klimaproblem for rein

Av: Torill Mørk, Rebecca Davidson, Ingebjørg H. Nymo, Veterinærinstituttet

Med varmere klima øker risikoen for at reinen skal bli syke av hjernemarksmitte. Etter den varme sommeren i 2018 har det vært store utbrudd av denne sykdommen i Midt-Norge. I forbindelse med disse utbruddene ble det tilkjent erstatning for tap av rein etter sykdomsutbrudd.

Hjernemark er en kjent sykdom som ofte bare angår enkelt dyr, men etter varme somre kan det forekomme utbrudd fordi smittepresset i beite blir større. Hjernemarken trenger to verter, rein og snegler, for å gjennomføre livssyklusen sin. Hjernemarken skiller ut som larver i reinens avføringen og smitter til snegler. I sneglen utvikles larvene videre og dette går raskere ved høyere temperaturer. Reinen spiser så snegler som inneholder smittsomme larver når den beiter. Larvene frigjøres fra tarmen og går på en flere måneder lang vandring gjennom reinens kropp, inkludert hjerne og ryggmarg (Se figur).

Figur av hjernemarkens livssyklus. Laget av R. Davidson.

Det er særlig når hjernemarken vandrer gjennom og skader hjerne og ryggmarg at sykdom kan forekomme. Dette skjer 2-3 mnd. etter at reinen er smittet og det trengs en viss mengde larver før en ser symptomer. De fleste rein har larver av hjernemark i avføringen, uten å vise tegn på sykdom.

På 1960 og -70 tallet var det store sykdomsutbrudd i Finnmark hvor flere tusen rein døde. Utbruddene kom etter spesielt varme somre. Høsten 2018 og 2019 var det utbrudd av hjernemark i en reinflokk i Midt-Norge. Utbruddet startet etter en usedvanlig varm sommer i 2018 og totalt døde ca.

150 rein av sykdommen på høst/vinter i løpet av de to årene. Rein som var syke ble enten avlivet eller føret i gjerde og noen dyr overlevde.

Fra utbruddet ble det beskrevet ulike sykdomsforløp. Noen rein ble nedsenket i bakparten og fikk en knekk bak på ryggen. De fikk vanskeligheter med å reise seg og døde etter ca. en uke. Det ble også beskrevet rein med vridning av nakken som gikk i ring. Videre ble det beskrevet rein som vekselvis vugget sidelengs med hodet og gikk i ring. Andre rein gikk hvileløst omkring og virket ekstremt tamme. Disse siste reinene kunne gå og

småspise og overlevde lengre og oftere enn rein med de andre symptomene.

Erstatning for tap etter sykdomsutbrudd

I henhold til Forskrift for Reindriftenes Utviklingsfond av 21.07.2019 er det mulig å søke om erstatning for omfattende tap av rein i ulykker, inkludert akutte sykdomsutbrudd. Det er viktig at alle krav i forskriften oppfylles for å kunne ha krav på erstatning. Kravene er beskrevet i Forskrift for Reindriftenes Utviklingsfond, kapittel 2. Frist for å søke om erstatning er 6 mnd. etter hendelsen.

Det er et krav at sykdommen skal dokumenteres, men ved sykdomsutbrudd vil dyr ofte dø over noe tid og dette gjør det krevende å dokumentere alle. Noen sykdommer er også vanskelige å diagnostisere, slik som hjernemark hvor diagnosen stilles enten ved observasjon av syke dyr eller ved obduksjon. Under utbruddet i Midt-Norge hadde veterinær undersøkt et visst antall syke dyr og konkludert med sannsynlig hjernemark. Tre kadaver ble obdusert ved Veterinærinstituttet (VI) hvor diagnosen ble bekreftet. Reineier filmet også flere dyr med typiske symptomer og gjorde nedtegnelser med dato, kjønn og alder på døde dyr. VI gjorde til slutt en helhetsvurdering av utbruddet basert på all tilgjengelig informasjon. Det var usikkerhet hvordan dette skulle håndteres første året og det ble ikke søkt om erstatning for 2018. Reineier ble tilkjent erstatning for rein tapt i det siste året av utbruddet.

Klimaendringer og forskning på hjernemark

Med flere varme somre i vente, pga. klimaendringer, trenger vi nye verktøy for å håndtere og hindre hjernemarkutbrudd.

Med den hensikt har VI startet to forskningsprosjekter: «*Klimasyk rein med mark på hjernen*» finansiert av Regionale Forskningsfond Midt-Norge og «*Parasitter på hjernen - et klimaproblem for rein*» finansiert over jordbruksavtalen.

I «*Klimasyk rein*» utvikler vi matematiske klimamodeller som skal kunne forutsi smittepress med hjernemark på beite. Til nå har vi funnet at klimaet er blitt gunstigere for hjernemarken de siste 50 årene og forandringene har vært størst i Midt-Norge og Finnmark.

Vi har for øyeblikket ingen behandlingsmuligheter for hjernemark. I «*Parasitter på hjernen*» tester vi et nytt langtidsvirkende ormekurpreparat (LongRange, eprinomektin) for å se om det kan egne seg til bruk hos rein. Ivermektin som brukes i dag har kort virketid og er lite egnet til behandling da mulig smitteperiode strekker seg over sommer og høst.

Videre arbeid med hjernemark bør fokusere på å finne løsninger som gjør det mulig for reindriftsnæringen å håndtere parasitten, da dette er et økonomisk og dyrevelferdsmessig problem som er forventet å øke i omfang med fortsatte klimaendringer.

Doarjja siidaosiide ja boazoservviide – spiehkastat § 4 nuppi láđđasis bustávas f

Čállán: Elena Guttormsen

Mii lea siidaosiid ja boazoservviid doarjja?

Doarjja siidaosiide ja boazoservviide lea Boazodoallošiehtadusa stuorimus doarjjaortnet, masa 2019 máksojvvui 68,6 milliovnna ruvno. Doarjaga ulbmil lea ovddidit ceavzilis boazoealáhusa, kvalitehta ja buvttadeami, ja maid lasihit boazoealáhusa dietnasa.

Makkár gáibádusat leat oažžut doarjaga?

Go galgá oažžut doarjaga siidaosiid/boazosearvá, de ferte siidaosiid/boazosearvi deavdit muhtin gáibádusaid mat ovdanbohtet § 3. Siidaosisit fertejit dasa lassinn ollašuttit boazohkogáibádusa § 4, vai ožžot doarjaga.

Boazohkogáibádus gáibiduvvo dan dihte vai movttiidahtta siidaosiid leat veahkkinn doalaheame orohaga boazologu lobálaš dásis.

Váldonjuolggadus – siidda/orohaga boazohku ferte heivet oktii bajimus boazologuin

Váldonjuolggadus lea ahte siidaosiid sáhtta dušše oažžut doarjaga, jus boazohku siiddas/orohagas lea seamma mađe dahje unnit go dat mii lea mearriduvvon orohahkii orohaga doaibmanjuolggadusaid vuodul. Jus siida/orohat doalaha bajimus mearriduvvon boazologu siskkoibealde, de ožžot buot siidaosiid/boazosearvi doarjaga, nu guhká go devdet daid eará eavttuid oažžut doarjaga.

Spiehkastat váldonjuolggadusas

Jus boazohku siiddas/orohagas lea eambo go dat bajimus mearriduvvon boazohku doaibmanjuolggadusain, de ferte siidaosiid deavdit ovttá dain spiehkastagain

láhkanjuolggadusa § 4 nuppi láđđasis bustávain a-f, jus galgá oažžut doarjaga. Bustávat a-e guoskkahit dilálašvuodaide main lea mearriduvvon sierra boazohku siidaosiid, ovdamearkka dihte unnidanplána bokte dahje fylkkmánni mearrádus mas mearriduvvo boazohku siidaosiid mielde.

Spiehkastat § 4 nuppi láđđasis bustávas f

Mánnga orohagas ii leat mearriduvvon sierra boazohku siidaosiid. Dakkár dilálašvuodain mas siidda/orohaga boazohku lea eambo go doaibmanjuolggadusa mearriduvvon bajimus boazohku lea, de fertejit dat siidaosiid deavdit eavttu § 4 nuppi láđđasa bustáva f, jus galget oažžut doarjaga. Mearrádus lea hábmejuvvon ná:

“Jus siidda boazohku lea eambo go mearriduvvon boazohku, de sáhtta siidaosiid jođiheaddji goitge oažžut doarjaga jus siidaosiid eai guoskat bustávat a-e, ja ii leat lasihan dan boazologu mii siidaosisit lei dan jagi ovdal go siidda boazohku lassánii eambo go mearriduvvon bajimus boazohku lea”.

Mearrádus doaibmagodii suoidnemánu 1.beivvi 2019, nu ahte doaibmajahki 2019/2020 lea vuosttaš jahki go mearrádus ávkkástallui. Boazodoallošiehtadusa 2019/2020 šiehtadallama čeahkkinbeavdegirjji 3.čuooggás leat šiehtadallit cealkán čuoovvovaččat:

“Doaibmi láhkanjuolggadus lea hábmejuvvon dainna lágiin ahte siidaosiid lea vejolašvuhta doala-

hit iežas sajádaga boazologu hárrái ovdal go vejolaš ođđa unnidanproseassa álgá. Jus siidaosiid lasiha iežas boazologu ovttá jagi, de siidaosisit vuoliduvvo doarjja dahje ii obo oáččo ge doarjaga dan guoskevaš jagi. Doaibmajagi manñil gal fas sáhtta siidaosiid oažžut doarjaga jus siidda boazohku lea eambo go lea mearriduvvon doaibmanjuolggadusain, jus siidaosiid ii leat lasihan iežas boazologu”.

Ulbmil dainna njuolggadusain lea bálkkašit siidaosiid guđet doalahit siidda/orohaga boazologu lobálaš dásis, ja baicca reageret siidaosiid guđet lasihit boazologu siiddas/orohagas.

Movt galget njuolggadusat doaimmahuvvot?

Orohagaide, gos boazohku njukčamánu 31.beivvi doaibmajagi leat eambo bohccot go mearriduvvon boazohku lea, ferte mearriduvvot makkár boazohku galgá biddjot vuodđun árvvoštallat jus siidaosiid lea lasihan iežas boazologu dan logu ektui mii lei jagi ovdal go orohagas lassánedje bohccot mearriduvvon boazologu ektui.

Dilálašvuodat goas siiddas/orohagas leat ovdal leamaš siskkoibealde mearriduvvon bajimus boazologu

Dakkár dilálašvuodain goas siidaosiid boazohku lei nugo siidaosisit lei dan manemus jagi go siiddas/orohagas lei boazohku doaibmanjuolggadusaid mearriduvvon bajimus boazologu ektui. Lea dat lohku man vuodul galgá árvvoštallat jus siidaosiid eaktuda spiehkastatnjuolggadusa.

Dat mearkkaša ahte siidaoassi ferte heivehit boazologu mánga jagi maŋos, jus siidaoasis/orohagas lea boazolohku leamaš arvat badjelis mearriduvvon logu.

Ovdamearkka dihte: ----->

Ovdamearkkas badjelis lei doaimmajagi 2015/2016 maŋemus geardde go orohaga boazolohku lei doaimmanjuolggadusaid mearriduvvon alimus boazologu siskkobealde. Vaikko vel siidaoasis lea dan golbma maŋemus jagi leamaš seamma lohku, de ferte siidaoassi unnidit boazologu 2015/2016 lohku (350 bohcco), jus galgá oažžut doarjaga.

Dilálašvuodát goas siidda/orohaga boazolohku ii leat goassige leamaš siskkobealde mearriduvvon bajimus boazologu

Hástalus čuožžila go siiddas/orohagas eai leat goassige lihkostuvvan unnidit boazologu doaimmanjuolggadusaid mearriduvvon bajimus boazologu rádjái. Diekkár oktavuodain lea dábáleamos leamaš čađahit proseassa mas gorrelogu mielde unniduvvo, mas muhtin siidaoasit eai unnidan boazologu áigemeari sisa. Go de dát siidaoasit viimmat unnidedje jagi maŋgil, de leat eará siidaoasit fas lasihan iežaset boazologu. Dan dihte eai nagodan orohagas goassige unnidit doaimmanjuolggadusaid mearriduvvon bajimus lohku.

Dakkár oktavuodain ii gávdno siidaoassái makkárga boazolohku man vuodul heiveha, go orohaga boazolohku ii leat goassige leamaš siskkobealde bajimus boazologu. Sáhtá goitge dovdot vuoigatmeahtumin go siidaoasit, geat eai leat lasihan boazologu maŋgil go leat čuovvulan mearrádusa gorrelogu mielde unnidit ealu, eai oaččo doarjaga. Vai bálkkašit diekkár siidaosiid, de geahččá boazologu mii siidaoasis lei dalle go čuovui mearrádusa unnidit boazologu gorrelogu mielde.

Driftsår	Fastsatt øvre reintall	Distriktets reintall	Siidaandelens reintall
2015/2016	3500	3480	350
2016/2017	3500	3650	370
2017/2018	3500	3720	380
2018/2019	3500	3710	380
2019/2020	3500	3700	380

Ovdamearkka dihte:

Siidaoassi A gearggai gorrelogu mielde unnideame boazologu njukčamánu 31.beivvi 2017 (doaimmajagi 2016/2017) ja dalle ledje siidaoasis 350 bohcco. Maŋgil dan lea boazolohku leamaš:

----->

Driftsår	Reintall
2016/2017	350
2017/2018	348
2018/2019	320
2019/2020	350

Dás ii leat siidaoassi lasihan boazologu dan boazologus mii lei dan jagi go čuovvulii mearrádusa gorrelogu mielde unnidit (2016/2017). Siidaoassi oažžu doarjaga nu guhká go buot eará gáibádusat leat devdon.

Siidaoasit fertejit árrat plánet

Eanas orohagain lea váldovuovdin čakčat (čakčamánu-juovlamánu). Dan dihte fertejit árrat juo plánet man ollu galget vuovdit vai sihkarastet doarjaga. Jus loahpas doaimmajagis lea várohus ahte orohaga boazolohku lea eambo go mearriduvvon boazolohku lea, de berre siidaoassi heivehit iežas boazologu dan jahkái ovdal go orohaga boazolohku lassánii badjel doaimmanjuolggadusaid mearriduvvon boazologu.

Däärjoe sijtebielide jäh bovtsesiebride- lutniestimmie § 4 mubpene lihtsesne bokstaave f

Tjaelije: Elena Guttormsen

Mij daärjoe sijtebielide jäh bovtsesiebride?

Däärjoe sijtebielide jäh bovtsesiebride lea stööreres daärjoeöörnege Båatsoelatjkoen bijjelen, jäh 2019 68,6 millijovnh kråvnaah daan öörne-gasse meeksi. Däärjoe aajkojne åtna nænnoes båatsoem, kvaliteetem jäh produktiviteetem eevtjedh, jäh rijsabaalhkam båatsosne lutnjedh.

Mah krievenassh faamosne juktie daärjoem åadtjodh?

Juktie daärjoem åadtjodh sijtebielide jäh bovtsesiebride, sijtebielie / bovtsesiebride tjuara säemies krievenassh illedh mah biejesuvvieh mieriedimmien § 3. Sijtebielie tjuerieh lissine krievenasside illedh bovtsetaalen bijre § 4 juktie daärjoem åadtjodh. Bovtsetaalekrievenasse biejesåvva juktie sijtebielie skreejrehtidh viehkine årrodh sijten bovtsetaalem luhpies daltesisnie hөөlthedh.

Åejvienjoelkedasse

– sijten / båatsoesijten

bovtsetaale tjuara bijjemes bovtsetaalen mietie årrodh

Åejvienjoelkedasse lea sijtebielie ajve maahda daärjoem åadtjodh jis dej sijten/båatsoesijten bovtsetaale lea seammalaakan jallh vuelie-gåbpoe goh bijjemes bovtsetaale maam sijtese vihtiestamme sijten åtnoenjoelkedassine. Jis sijte/båatsoesijte lea bijjemes bovtsetaalen sisnjelen, gaajhkh sijtebielie daärjoem åadtjoeh, dan guhkiem dejtie jeatjah daärjoekrievenasside illieh.

Lutniestimmie

åejvienjoelkedassese

Jis bovtsetaale sijtesne / båatsoesijtesne lea stuerebe goh bijjemes bovtsetaale

åtnoenjoelkedassine, sijtebielie tjuara unnemes aktem dejtie lutniestimmijste illedh mieriedimmien § 4 mubpie lihtsesne bokstaavide a-f juktie daärjoem åadtjodh. Bokstaavh a-e leah viedteldihkie dejtie tsiehkide gusnie lea jijtse bovtsetaalem sijtebealan vihtiestamme, vuesiehtimmien gaavhtan giehpiedimmie-soekjesisnie jallh fylhkenålman nænnoestimmesne vihtiestimmien bijre bovtsetaaleste fierhtene sijtebielesne.

Lutniestimmie § 4 mubpene lihtsesne bokstaave f

Gelline båatsoesijte ij leah jijtse bovtsetaalem vihtiestamme sijtebielide. Dej veajkoej sijten / båatsoesijten bovtsetaale stuerebe sjædta goh bijjemes bovtsetaale åtnoenjoelkedassine, daah sijtebielie tjuerieh krievenassem illedh § 4 mubpene lihtsesne bokstaave f, juktie daärjoem åadtjodh. Nænnoestimmie lea numhtie:

«Jis bovtsetaale sijtesne stuerebe sjædta goh vihtiestamme bijjemes bovtsetaale, sijtebielien åvtehke læjhkan maahda daärjoem åadtjodh jis sijtebielie ij bokstaavi nualan a-e feerhmesovvh, jäh ij leah sov bovtsetaalem lissiehtamme dehtie bovtsetaaleste maam sijtebielie utni jaepien, åvtelen sijte vihtiestamme bijjemes bovtsetaalen bijjelen bööti».

«Lea siejhme mieriedimmie hammoedamme guktie sijtebielieh nuepiem utnieh jijtjemse bovtsetaalen vөөste sjiehtedidh eventuelle orre giehpiedimmie-prosessen åvtelen. Jis akte sijtebielie sov bovtsetaalem akten jaepien lissehte, sijtebielie maahda

giehpiedimmie åadtjodh jallh nyöjhkemem åadtjodh ohtsemasse daärjoen bijre dan sjyöhtehke giehtelimmiejaepien. ohtseme daärjoen bijre nyöjhkesåvva dan sjyöhtehke jaepien. Minnggeben giehtelimmiejaepien sijtebielie maahda daärjoen åadtjodh jis sijten bovtsetaale lea bovtsetaalen bijjelen åtnoenjoelkedassine, men sijtebielie ij leah sov bovtsetaalem lissiehtamme.»

Ulmie nænnoestimmie lea dan åvteste sijtebielide premijeerdh mah viehkiehtie bovtsetaalem sijtesne / båatsoesijtesne utniehtidh dennie luhpies daltesisnie, jäh sijtebielie vөөste reageerdh mah bovtsetaalem sijtesne / båatsoesijtesne lissiehtie.

Guktie nænnoestimmie edtja åtnasovvedh?

Sijte gusnie bovtsetaale njoktjen 31.b. daärjoesijte lea stuerebe goh bijjemes vihtiestamme bovtsetaale, tjuara sjæsjalidh maam bovtsetaalide mij edtja vääroemasse biejesovvedh juktie vuarjasjidh mehtie sijtebielie lea sov bovtsetaalem lissiehtamme dehtie bovtsetaaleste sijtebielie utnieh jaepien aarebi båatsoesijte bijjemes bovtsetaalen bijjelen bööti.

Dej veajkoej sijte /båatsoesijten bovtsetaale lea bijjemes bovtsetaalen sisnjelen orreme aarebi

Daagkeri veajkoej bovtsetaale, maam sijtebielie utni minngemes jaepien sijten /båatsoesijten bovtsetaale lij bijjemes bovtsetaalen mietie åtnoenjoelkedassine, edtja vääroemasse biejesovvedh juktie vuarjasjidh mehtie sijtebielie nænnoestimmie lutniestimmien bijre illie.

Daate sæjhta jiehtedh sijtebielie tjuara sov bovtsetaalem krööhkestidh gellien jaepien gie-tjeste, jis sijte /båatsoesijte fer jolle bovtsetaalem åtneme gellie jaepieh. Vuesiehtimmien gaavhtan: ----->

Vuesiehtimmesne bijjelisnie giehtelimiejaepien 2015/2016 lij minngemes aejkien båatsoesijten bovtsetaale lij bijjemes bovtsetaalen sisnjelen åtnoenjoelkedassine. Jalhts sijtebielie lea seamma bovtsetaalem åtneme doh golme minngemes jaepieh, sijtebielie tjuara giehpiedidh dan bovtsetaalese jaepeste 2015/2016 (350 bovtsh) juktie däärjoem åadtjodh.

Tsiehkieh gusnie sijten/ båatsoesijten bovtsetaale ij gåessie leah bijjemes bovtsetaalen sisnjelen orreme

Akte haesteme sjædta gusnie sijte/ båatsoesijte ij gåessie gih lyhke-samme sov bovtsetaalem giehpiedidh vâålese bijjemes bovtsetaalese åtnoenjoelkedassine. Dagkeri veajkoej siejhme prosesse lea orreme proporsjonelle giehpie-dimmine, gusnie naan sijtebielie idtjin sijen bovtsetaalem giehpiedh mieren åvtelen. Gosse daah sijtebielie leah minngemosth giehpiedamme mubpien jaepien, jeatjah sijtebielie leah sijen bovtsetaalem lissiehtamme. Naemhtie båatsoe-sijte idtji gåessie gih vâålese sov bijjemes bovtsetaalese bööti åtnoenjoelkedassine.

Dagkeri veajkoej sijtebielie ij naan bijjemes bovtsetaalem utnieh maam tjuara krööhkestidh, juktie båatsoesijten bovtsetaale ij leah gåessie bijjemes bovtsetaalen sisnjelen orreme. Maahta læjhkan bääjhtode vâåjnedh sijtebielie mah eah leah sijen bovtsetaalem lissiehtamme mænngan sijen nænnoestimmien illin proporsjonelle giehpiedimmien bijre, edtjeh nyöjhkesovvedh däärjoem åadtjodh. Juktie dagkerh sijte-bielie premijeeredh, dellie dam bovtsetaalem vâaroeminie

Driftsår	Fastsatt øvre reintall	Distriktets reintall	Siidaandelens reintall
2015/2016	3500	3480	350
2016/2017	3500	3650	370
2017/2018	3500	3720	380
2018/2019	3500	3710	380
2019/2020	3500	3700	380

åtna maam sijtebielie utni gosse sijtebielie sov nænno-estimmien proporsjonelle giehpie-dimmien bijre illi.

Vuesiehtimmien gaavhtan: Sijtebielie A sov proporsjonelle giehpiedimmien geervehti 31.b. 2017 (giehtelimiejaepien 2016/2017) jih bovtsetaale lij 350 bovtsh. Dan mænngan bovtsetaale orreme: ----->

Driftsår	Reintall
2016/2017	350
2017/2018	348
2018/2019	320
2019/2020	350

Daesnie ij leah sijtebielie sov bovtsetaalem lissiehtamme don jaepien raejeste sijtebielie sov krievenassem proporsjonelle giehpie-dimmien bijre illi (2016/2017). Sijtebielie däärjoem åadtje dan guhkiem sijtebielien gaajkhk jeatjah däärjoekrievenassh leah illesovveme.

Sijtebielie tjuerieh aareh soejkesjidh

Doh jeanatjommesh båatsoesijth åejvieleekedimmien tjirrehtieh tjaktjege (skiereden-goeven). Sijtebielie tjuerieh dan åvteste aareh soejkesjidh man jijnjem sijjeh edtjeh leekedidh juktie hoksedh sijjeh däärjoem åadtjoeh. Jis sávma båatsoesijten bovtsetaale sæjhta stuerebe åroddh goh bijjemes bovtsetaale giehtelimiejaepien minngiegietjesne, sijtebielie byöroe bovtsetaalem nuhtjedh maam sijtebielie utni jaepien åvtelen båatsoesijten bovtsetaale stuerebe sjidi goh bijjemes bovtsetaale åtnoenjoelkedassine.

Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag – når får jeg tilskudd?

Av: Elena Guttormsen

Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag er den største tilskuddsordningen over Reindrifftsavtalen, og i 2019 ble det utbetalt 68,6 millioner kroner over denne ordningen. Det kan søkes om kalveslaktetilskudd, ektefelle-/og samboertillegg, produksjonspremie, etablerings-tilskudd, særskilt driftstilskudd til kvinner og særskilt driftstilskudd til ungdom. Tilskuddet har som formål å bidra til å fremme bærekraftig reindrift, kvalitet og produktivitet, og heve inntekten i reindrifftsneringen.

Når kan du få tilskudd?

Når du søker må siidaens/distriktets reintall som hovedregel være innenfor det øvre reintallet i bruksreglene. Kravet til reintall er satt for å motivere siidaandelene til å holde reintallet nede på fastsatt nivå. Det betyr at siidaandelen som hovedregel bare kan få tilskudd hvis reintallet i deres siida/distrikt er likt eller lavere enn øvre reintall som er fastsatt for distriktet i bruksreglene.

Hvis siidaen/distriktet holder seg innenfor sitt øvre reintall, får alle siidaandelene tilskudd, så lenge de oppfyller de andre vilkårene, som er at siidaandelen har levert melding om reindrift, siidaandelsleder har hatt avgiftspliktig salgsinntekt fra salg av kjøtt fra eget merke på minimum femti tusen kroner, og at siidaandelsleder ikke mottar alderspensjon i tilskuddsåret.

Hva skjer hvis reintallet i siidaen/distriktet er over øvre fastsatte reintall?

Hvis reintallet i siidaen/distriktet er høyere enn øvre reintall fastsatt i

bruksreglene, må et av unntakene i forskriften være oppfylt for å kunne få tilskudd.

Unntakene er knyttet til tilfeller der det er blitt fastsatt eget reintall for siidaandelen, for eksempel i en reduksjonsplan eller i fylkesmannens vedtak om fastsettelse av reintall per siidaandel.

Unntak for siidaandeler uten fastsatt reintall per siidaandel

I mange siidaer/distrikter er det ikke fastsatt noe eget reintall for siidaandelene. I tilfeller der siidaens/distriktets reintall i sum er over øvre reintall i bruksreglene, må siidaandelene oppfylle vilkåret i § 4 andre ledd bokstav f for å få tilskudd. Bestemmelsen er utformet slik:

«Hvis reintallet i siidaen overskrider fastsatt øvre reintall, kan leder av siidaandelen likevel få tilskudd dersom siidaandelen ikke omfattes av bokstavene a-e, og ikke har økt sitt reintall fra det reintall som siidaandelen hadde i året før siidaen overskred fastsatt øvre reintall».

Bestemmelsen trådte i kraft fra 1. juli 2019, slik at driftsåret 2019/2020 er første gangen bestemmelsen ble brukt. I punkt 3 i protokoll fra forhandlinger av reindrifftsavtale 2019/2020 har avtalepartene sagt:

«Gjeldende forskrift er utformet slik at siidaandeler har mulighet til å posisjonere seg i forhold til reintallet før en eventuell ny reduksjonsprosess. Dersom en

siidaandel øker sitt reintall det ene året, vil siidaandelen få avkortning eller avslag på søknad om tilskudd det aktuelle driftsåret. Driftsåret etter kan imidlertid siidaandelen få tilskudd dersom siidaens reintall er over øvre reintall i bruksreglene, men siidaandelen ikke har økt sitt reintall».

Formålet med bestemmelsen er derfor å belønne siidaandelene som bidrar til å holde reintallet i siidaen/distriktet innenfor det fastsatte, og virke negativt mot siidaandeler som bidrar til økning av reintallet i siidaen/distriktet.

Hvordan skal bestemmelsen brukes?

I distrikter/siidaer der reintallet per 31. mars i tilskuddsåret overstiger øvre fastsatte reintall må det klargjøres hvilket reintall som skal legges til grunn for å vurdere om siidaandelen har økt sitt reintall fra det reintallet siidaandelen hadde året før distriktet overskred fastsatte øvre reintall. Nedenfor gjennomgås hvilke driftsår som vil kunne legges til grunn i tilskuddsbehandlingen. Reintallet må vurderes ut fra når distriktet sist var innenfor fastsatt øvre reintall.

Unntak i tilfeller der siidaens/distriktets reintall tidligere har vært innenfor øvre reintall

Har distriktets/siidaens reintall vært innenfor øvre reintall tidligere, skal reintallet som siidaandelen hadde det siste året siidaens/distriktets reintall var i samsvar med øvre reintall i bruksreglene, legges til grunn for vurderingen om siidaandelen oppfyller unntaksbestemmelsen.

Det betyr at siidaandelen i noen tilfeller vil måtte forholde seg til sitt reintall for noen år tilbake, hvis siidaen/distriktet har hatt for høyt reintall i flere år. For eksempel: --->

I eksempelet var driftsåret 2015/2016 siste gang distriktets reintall var innenfor øvre reintall i bruksreglene. Selv om siidaandelen har holdt seg på det samme reintallet de tre siste årene, må siidaandelen redusere ned til reintallet fra 2015/2016 (til 350 rein) for å få tilskudd. Regelen er ment slik at de siidaandelene som øker reintallet siden siidaen/distriktet siste gang var under fastsatt reintall, har vært med på å øke reintallet i distriktet/siidaen.

Unntak i tilfeller der siidaens/distriktets reintall aldri har vært innenfor øvre reintall

I tilfeller der siidaen/distriktet aldri har lyktes med å redusere sitt reintall ned til øvre reintall i bruksreglene, det vil si de vært i en prosess med forholdsmessig reduksjon og der noen siidaandeler ikke har redusert reintallet innen fristen. Når disse siidaandelene endelig har redusert reintallet, for eksempel året etter, kan andre siidaandeler ha økt sitt reintall. Ved å variere reintallet på denne måten vil siidaen/distriktet ha utfordringer med å få redusert ned til sitt øvre reintall i bruksreglene.

I slike tilfeller vil det være utfordrende at siidaandelene ikke har noe konkret reintall å forholde seg til, da distriktets reintall aldri har vært innenfor øvre reintall. Det kan likevel oppfattes som urimelig at siidaandeler som ikke har økt sitt reintall etter de oppfylte sitt vedtak om forholdsmessig reduksjon, skal få avslag på søknad om tilskudd. For å belønne disse siidaandelene skal det tas utgangspunkt i reintallet siidaandelen hadde på tidspunktet da siidaandelen oppfylte sitt vedtak om forholdsmessig reduksjon.

Driftsår	Fastsatt øvre reintall	Distriktets reintall	Siidaandelens reintall
2015/2016	3500	3480	350
2016/2017	3500	3650	370
2017/2018	3500	3720	380
2018/2019	3500	3710	380
2019/2020	3500	3700	380

For eksempel:

Siidaandel A ble ferdig med forholdsmessig reduksjon 31. mars 2017 (driftsåret 2016/2017) og hadde reintall på 350 rein. Etter dette har reintallene vært: ----->

Driftsår	Reintall
2016/2017	350
2017/2018	348
2018/2019	320
2019/2020	350

I dette eksemplet har siidaandelen ikke økt sitt reintall fra det året siidaandelen oppfylte sitt pålegg om forholdsmessig reduksjon (2016/2017). Siidaandelen får tilskudd så lenge alle andre krav for tilskudd er oppfylt. Siidaandeler som har økt sitt reintall etter å ha oppfylt sitt pålegg om forholdsmessig reduksjon, vil ikke få tilskudd etter denne bestemmelsen.

Siidaandelene må planlegge tidlig

For de fleste siidaer/distrikter foregår hovedslakting på høsten (september-desember). Siidaandelene må derfor planlegge tidlig hvor mye slakt som skal tas ut for å sikre seg tilskudd. Hvis det er mistanke om at distriktets reintall vil være over øvre reintall ved driftsårets slutt, bør siidaandelen forholde seg til reintallet som siidaandelen hadde i året før distriktets reintall steg over øvre reintall i bruksreglene for å sikre seg tilskudd. Hvis siidaandelsleder er usikker på hvilket reintall han eller hun må forholde seg til, bør siidaandelsleder ta kontakt med fylkesmannen for å avklare dette.

Hvor mange rein er det i reindriffts-Norge?

Av: Asbjørn Kulseng

I Norge var det 214 000 rein i reindriffta ved slutten av reindrifftsåret 2019/2020. Eller visste du at de mest produktive reinbeitedistriktene i Øst- og Vest-Finnmark har de fem siste årene slaktet like intensivt som de mest produktive distriktene i Sør-Trøndelag og Hedmark? Disse distriktene er preget av relativt høye slaktevekter og intensivt uttak av både okse- og simlekalv. Dette og flere spørsmål får du svar på i årets utgave av reindrifftens ressursregnskap.

Ressursregnskap for reindriffts-næringen er en årlig rapport om ressursituasjonen i næringen. Rapporten bygger hovedsakelig på de opplysninger som framkommer i reineiernes reindrifftsmeldinger og søknader om erstatning for rov-vilttap, samt opplysninger fra slakteri. Rapporten belyser forhold som er knyttet til beitegrunnlag, reintall, flokkstruktur, produksjon og tap.

Slakteuttak

Vurdert ut ifra slakteuttak var reindrifftsåret 2019/2020 et normalår. Det ble slaktet nesten 75 tusen dyr og nesten 1600 tonn kjøtt. Kautokeino østre sone og Troms slaktet noe mer enn vanlig. I Øst-Finnmark slaktet de omtrent som vanlig, mens resten av områdene slaktet noe under snittet for de siste 12 årene.

Årlig uttak av slaktedyr er avhengig av kalvetilgangen, tap av dyr og hvor mange dyr reineier beholder til livdyr. Utvelgelsen av slakterein med hensyn til antall og type dyr er den viktigste beslutningen den enkelte reineier gjør i løpet av driftsåret. De valg som her foretas har konsekvenser for framtidig avl, struktur på flokken, innvirkning på tap ved at tapsutsatte dyregrupper slaktes og dermed også vedkommende reineiernes framtidige inntekt.

Slaktevekter

Kriteriene for fastsetting av økologisk bærekraftig reintall forteller oss om reintallet er bærekraftig eller ikke over tid. Normene i kriteriene for gjennomsnittlige slaktevekter for kalv er 17-19 kg. Distriktene med vinterbeiter i Kautokeino har i snitt vekter for kalver, som er under vektnormen. Foruten Kautokeino midtre og vestre sone ser imidlertid alle områdene i Finnmark ut til å stabilisere vektene over normvekten. For de andre områdene ligger vektene godt over nedre normverdi (17 kg).

Vinteren 2020

Vinteren 2019/2020 skapte utfordringer for mange i reindrifften. Det var en lang vinter med mye snø, og fôring ble iverksatt som avbøtende tiltak for å minske de negative effektene av den lange og harde vinteren. Beitekrisen har vært forskjellig fra område til område og siida til siida. Erfaringsmessig vil de negative effektene av vinterens beitekrise først gi seg utslag på neste års melding og da primært i form av redusert kalvetilgang og økte tap. Men allerede nå viser slaktetall fra slakteriene en reduksjon i antallet slakt på om lag 40 prosent i starten av desember 2020 i forhold til samme tidspunkt i 2019.

Disse opplysningene og enda mer finner du i Ressursregnskapet på Landbruksdirektoratets hjemmeside.

www.landbruksdirektoratet.no

Nye stillinger

Intervju med Tone og Annie

Av: Majjen Eira

Landbruksdirektoratet avdeling Reindrift med ansatte i nye stillinger. Tidligere leder for tilskuddsseksjonen Tone Seppola er ansatt i en ny stilling som fagdirektør. Annie Abrahamsen Wik er ny i direktoratet og tiltrer i stillingen som seksjonssjef etter Seppola. Vi har tatt en prat med Wik og Seppola for å bli litt bedre kjent med dem og deres arbeid i direktoratet. Tone Seppola er ansatt som en av to fagdirektører i avdelingen. Magnar Evertsen er fra tidligere ansatt som fagdirektør. De to stillingene ligger direkte under avdelingsdirektør Liv Berit Hætta. Avdeling Reindrift består av to seksjoner; Tilskudd og Ressurs og Areal. Dermed blir Annie en del av ledelsen i avdelingen sammen med Asbjørn Kulseng, leder i Ressurs og Arealseksjonen.

Annie Abrahamsen Wik
Leder for seksjon tilskudd,
avdeling Reindrift

Hvilken bakgrunn har du?

Jeg har jobbet både i det private næringslivet og i offentlig forvaltning. Har vært folkehelse-rådgiver i Finnmark fylkeskommune og kom fra en stilling som direktør på Opptreningscenteret i Finnmark. Jeg har pedagogisk grunnutdanning med videreutdanning i spesialpedagogikk og folkehelse og MBA i økonomi og strategisk ledelse.

Hva blir dine viktigste arbeidsoppgaver i direktoratet?

Oppgavene har et stort spenn der hovedoppgaven er å se til at vi forvalter tilskuddsordningene på en god og trygg måte. Vi har også en viktig oppgave i kunnskapsutvikling innenfor reindriftnæringen som skal legge grunnlaget for reindriftsavtalen og øvrig politikk utforming.

Hva er du mest spent på i din nye jobb? Hva ønsker du å lære?

Jeg ønsker å lære mer om reindriftnæringen og hvordan vi kan bidra til å sørge for at næringen kan bli med bærekraftig ved hjelp av de virkemidlene vi har til rådighet. Jeg er veldig spent på framtidig politikkutforming, de tiltakene som blir satt i verk og hvordan næringen utvikler seg videre.

Tone Seppola
Fagdirektør, avdeling Reindrift

Hvilken bakgrunn har du?

Jeg er utdannet jurist fra Universitet i Tromsø. Jeg har arbeidserfaring fra forsikringsbransjen, forbrukerområdet og fra forvaltning av reindrift. Startet som jurist i Reindriftsforvaltningen i 2003, og i 2009 gikk jeg over til en lederstilling ved avdelingen. Har jobbet med og har erfaring fra ulike fagområder, men har jobbet de siste årene mest innenfor tilskudds- og nærings-

området. Reindriftsavtalen er det området jeg har jobbet aller mest med.

Hvorfor ønsker du å jobbe med reindrifsspørsmål?

Reindriftnæringen er en unik næring ulik andre næringer på flere områder. Det er en liten, men viktig urfolksnæring. Å være med å forvalte reindriftnæringen er veldig givende og lærerikt. Jeg har gjennom årene i forvaltningen lært mye om samisk kultur, hvordan næringen drives der ute og hvordan ulike forhold slår ut. Spesielt beite-krisen sist vinter gjorde et stort inntrykk. Krisen var krevende for næringen som gjorde en formidabel jobb for å komme seg igjennom vinteren med minst mulig tap.

Hva blir dine viktigste arbeidsoppgaver i direktoratet?

I min nye stilling skal jeg jobbe med faglige oppgaver hovedsakelig innenfor tilskudds- og reindriftsavtalens område. Videre skal jeg være en ressurs internt i forhold til samhandling med Fylkesmannen som forvalter reindrift. Jeg ser frem til å jobbe mer faglig fremover samt å være med å utvikle avdelingen videre i forhold til reindriftsavtalens område. Å jobbe mer med fagområdet har jeg ønsket en stund og da anledningen kom, så takket jeg ja til det.

Resultater av forskningsprosjekter støttet av RUF

Forskningsprosjektet «Kartlegging av helse og sykdom hos rein ved økt samling og føring» er et prosjekt drevet av Veterinærinstituttet (VI) i samarbeid med UiT Norges Arktiske Universitet, Mattilsynet og Statens Naturoppsyn (SNO). Hovedmålet med prosjektet har vært å øke kunnskapen om helseproblemer og sykdom i dagens reindriftsnæring og vurdere eventuell effekt av endrede driftsforhold, som økt grad av tilleggsføring.

Prosjektet fikk tildelt støtte fra Reindriftens Utviklingsfond (RUF) i 2016-2018, men prosjektperioden ble forlenget til oktober 2020.

Hovedmetoden i prosjektet har vært obduksjon av døde dyr. Obduksjon av dyr som er selvdøde eller avlivet pga. sykdom er viktig da det gir informasjon om dødsårsak, forekomst av sykdom og generelle helseproblemer. Ved obduksjon kan man oppdage mange forskjellige tilstander, også nye sykdomsbilder, i motsetning til standardiserte prøveuttak, som bare gir bekreftelse eller avkreftelse for det man undersøker for.

Nettverksbygging har vært prioritert i prosjektet. Dette fordi dialog og kunnskapsutveksling mellom reineiere, aktører i felt (SNO og Mattilsynet) og forskere er vesentlig for at alle partene skal kunne bidra inn til en helhetlig forståelse av de helseutfordringene som reindriftsnæringen har.

Prosjektet har vært konsentrert om dødsårsak på vinterbeite i Troms og Vest-Finnmark, i all hovedsak i perioden januar- mai, 2017-2019.

Innsamling av kadaver

Innsamling av kadaver har vært utført ved henting med bil og henger i Troms, samt direkte levering fra reineiere til VI Tromsø.

I Finnmark har kadaver hovedsakelig vært frosset og hentet med bil og henger noen ganger i løpet av vinteren. Organprøver fra slakteri er sendt via post. Materiale inkludert i prosjektet har vært hele kadaver, organprøver, rørknokkel og avføring fra til sammen 239 tamrein. Dette har vært levert eller samlet inn fra reineiere i Troms og Vest-Finnmark, SNO (Tromsø, Karasjok og Kautokeino) og Mattilsynet (Karasjok og Kautokeino). I tillegg har det vært undersøkt noen få kadaver fra Trøndelag.

Det er obdusert til sammen 125 kadaver i prosjektperioden (n=58 fra Troms, n= 64 fra Vest-Finnmark, n=3 fra Trøndelag). Fra slaktemateriale er det undersøkt 10 organprøver (n=9 fra Finnmark, n=1 fra Nordland). Knokkelprøver er undersøkt mtp. fett i beinmarg fra 68 kadaver som ikke var egnet for full obduksjon. Avføringsprøver ble undersøkt mtp. parasittegg/larver fra 36 levende tamrein i Troms.

Undersøkelser/analyser

Obduksjon av dyr innebærer en metodisk inspeksjon av hele dyret inkludert organer hvor det registreres alder (basert på tenner), kjønn, vekt, kondisjon/hold, drektighet og tegn på sykdom med formål å diagnostisere sykdom og dødsårsak. Det er også gjort ulike laboratorieundersøkelser for å undersøke forekomst av bakterier, parasitter og virus.

Resultater

(Se tabell på neste side).

Avmagring ble funnet som primær dødsårsak i alle aldersgrupper fra desember til mai. Av disse var de fleste blitt føret. Avmagring på tross av føring er et kjent problem og kan skyldes at man kom for sent i gang, at reinen ikke har fått fôr av egnet kvalitet eller at den ikke har fått i seg tilstrekkelige mengder.

Vurdering av kondisjon (fettreserver) hos rovdyrdrepte rein viste en jevn fordeling mellom god, middels og dårlig.

Traumer som dødsårsak var hovedsakelig forårsaket av påkjørsel. Av infeksjoner var de fleste forårsaket av bakterier, hvorav infeksjon med bakterien *Pasteurella multocida* (pasteurellose, link faktaark) var den hyppigste. Funn i prosjektet tyder på at en del dyr er bærere av bakterien og at sykdom forekommer ved ulike former for stress. Nesten alle kadaver hadde parasittinfeksjoner med antatt varierende betydning for dyret. Infeksjon med reinens hjernemark var svært vanlig og funnet som sykdomsårsak hos tre kadaver. Foringsrelaterte sykdommer var knyttet til føring med kraftfôr.

Primær diagnose/ dødsårsak hos kadaver	Spedkalver 0-1 mnd. N=19	Kalv 1-12 mnd N=38	Åring 12-24 mnd N=10	Voksen >24 mnd N=57	Organprøver/ Slaktefunn N=10	Totalt
Total avmaging	6	14	3	12	0	34
Rovdyrskade	7	7	1	16	0	36
Traume	0	1	2	9	0	12
Infeksjoner	1	7	1	5	6	20
Føringsrelatert sykdom	0	2	1	3	0	6
Tumor/ nydannelse	0	0	0	0	3	3
Andre	0	1	1	1	0	3
Usikker/ingen etiologisk diagnose	4	4	1	9	1	17

Konklusjon

Det ble ikke funnet økt forekomst eller utbrudd av smittsom sykdom som kan relateres til fôring og/eller hold av dyr i gjerde i prosjektperioden. I Finland og Sverige hvor man i større grad fôrer reinen i gjerde hele vinteren, er infeksjonssykdommer relativt hyppig forekommende som dødsårsak på vinteren (Laaksonen 2019, Tryland et al. 2019). At slike utbrudd ikke er rapportert i Norge kan skyldes at intensiv fôring i gjerde er mindre utbredt i Norge.

Resultatene viser at dødsårsaker ofte er sammensatt. Obduksjon er nødvendig for å utrede tapsårsaker og prosjektet har vist at dette kan gjøres også i reinnæringen. På flokknivå kan dette benyttes for å utrede tapsproblemer og identifisere underliggende årsaker, for deretter å finne forebyggende tiltak som kan bedre reinhelsen

Prosjektet har bidratt til oppdatert kunnskap om helse og sykdom og hos tamrein samt viktig nettverksdannelse.

Referanser

Laaksonen S. Assessment and treatment of reindeer diseases. In: In: Reindeer and caribou, health and disease, Ed: Tryland M and Kutz SJ, CRC press 2019, pp: 383-444.

Tryland M, Nymo IH, Sanchez Romano J, Mørk T, Klein J, Rockström U. Infectious disease outbreak associated with supplementary feeding of semi-domesticated reindeer. *Frontiers in vet med*, 2019.

Illustrerende bilde. Fra omslaget til Reindriftnytt nr 1:2020.

Krisefôring av reinflokk i gjerde med kraftfôr sluttet av april 2020. Foto: Asbjørn Kulseng.

Nytt fra markedsutvalget for reinkjøtt

Bilde fra Smak 2020. Foto LMD

Av: Mari Vegnes

Markedsutvalget ble etablert etter forhandlingene om Reindrifftsavtalen i 2010/2011 og er sammensatt av tre medlemmer oppnevnt av Norske Reindrifftsamers Landsforbund, ett medlem av Private Reinsdyrslakteriers Landsforbund og ett medlem oppnevnt av Landbruks- og matdepartementet.

Utvalget har siden etableringen arbeidet med å sørge for positiv oppmerksomhet rundt norsk reinkjøtt og sikre at omsetningen av de ulike kategoriene av kjøtt (steik, filet, skav osv.) holder et tilfredsstillende nivå. De ivaretar også formidling av markedsrelevante problemstillinger til andre aktører.

Markedsutvalget samarbeider med Opplysningskontoret for egg og kjøtt. Opplysningskontoret for egg og kjøtt driver generisk markedsføring for hele den norske egg- og kjøttbransjen. Markedsutvalget samarbeider også med Innovasjon Norge ved utviklingsprogrammet, om blant annet matarrangementer og konferanser.

2020 har grunnet Covid-19 vært et spesielt år for reinkjøttbransjen som for mange andre. Markedsutvalget og Innovasjon Norge rakk akkurat å delta på Storhusholdningsmessa Smak 2020 3-6 mars før Norge stengte ned. Til nå har Markedsutvalget har primært jobbet med kommunikasjon direkte mot

forbruker og rettet oppmerksomheten mot dagligvarehandelen. Dette har vært en bevisst strategi som man har lyktes med.

For å legge til rette for økt salg av stykningsdeler av høy prisklasse, stykningsdeler som de siste årene har vært mer utfordrende å få omsatt, valgte utvalget å delta på Smak 2020. Deltakelse på Smak 2020 hadde som hensikt å bidra til innpass i HoReCa markedet for reinkjøtt generelt og for de deltakende bedriftene spesielt.

Etter Markedsutvalgets vurderinger fikk man gjennom arrangementet synliggjort reinkjøttet og reindriften på en god måte. Bedriftene som deltok har uttrykt at de var svært fornøyde med arrangementet. Standen var godt besøkt og den fikk mye positiv omtale. Totaleffekten av deltagelsen ble naturlig nok redusert grunnet utbruddet av Covid-19.

Markedsutvalget skal jobbe kunnskapsbasert.

Markedsutvalget gjennomførte våren 2020 en omfattende posisjoneringsanalysen ved bruk av et eksternt markedsanalysefirma. Analysen viste at Markedsutvalget har gjort mye rett, men at det er grunnlag for noe spissing av målgruppe og kommunikasjon. Denne ble presentert for utvalget i april og analysen skal legge grunnlaget for det videre arbeidet med å profilere reinkjøtt. Posisjoneringsstudien bidro med verdifull informasjon om forbrukerens kunnskapen om reindriftsnæringen og reinkjøtt og hvilke assosiasjoner de har til kjøttet og hvilke situasjoner de bruker det i. Ut fra arbeidet har Markedsutvalget utarbeidet en ny markedsplan.

Markedsplanen beskriver nøkkeltall fra produsentleddet som antall dyr og produsenter og slaktetall. Videre beskriver den hvilke målgrupper markedsføringen skal rettes mot.

REIN

HELTEN PÅ VIDDA

Markedsutvalget markedsfører reinkjøtt med slagordet «helten på vidda».

En slik markedsplan er ment å sikre at utvalget jobber systematisk med målene de har for arbeidet sitt og at de «er på rett vei».

Våren 2020 ble Markedsutvalget kontaktet av et TV- produksjons-selskap som har produsert 15 sesonger av en serie om skandinaviske matlaging/ reiseserie – New Scandinavian Cooking / En bit av Norge. En Bit Av Norge tar seerne med til noen av Norges mest spektakulære steder, med fokus på mat, reise og kultur. I sesong 16 ønsket de å produsere 2 programmer av 8 om reindrift og reinkjøtt. Sammen med Utviklingsprogrammet valgte Markedsutvalget å finansiere de to nevnte episodene.

Markedsutvalget har vært sterkt delaktig i utvalg av lokasjoner og hvilke familier som skulle besøkes, samt hvilke stykningsdeler som profileres. I og med det var to episoder som skulle produseres valgte Markedsutvalget en familie i Kautokeino og en ved Majavatn. Serien skal vises på TV-2 våren 2021, trolig på søndager i perioden 29. januar til 20. mars. Serien selges dessuten til flere utenlandske TV-selskaper. Markedsutvalget forventer god reklame for reinkjøtt og reindrifta som næring med disse to episodene

For 2021, er det fortsatt mye som er usikkert grunnet smittesituasjonen. Hvordan dette påvirker Markedsutvalgets arbeid er ikke godt å si. Vi tenker da særlig på arrangementer som matfestivaler, messer og reinkjøttkonferansen. Det er stor sjanse for at man må tenke alternativt. Uansett, så skal forbrukerne ha mat og så lenge både restaurantdrift og grensehandel ligger nede, så påvirker det omsetningen av reinkjøtt i dagligvarehandelen.

I 2021 vil Markedsutvalget i samarbeid med Matprat kjører to store kampanjer i forbindelse med samefolkets dag 6. februar og på høsten en tid etter at slaktinga er i gang. Det skal kjøres to mindre kampanjer i forbindelse med påsken og jula. De to sistnevnte periodene er naturlige brukssituasjoner for reinkjøtt, men det er samtidig en periode hvor det er vanskelig å nå igjennom til forbruker fordi det er så mange andre kjøttslag som det også drives kampanjer for i denne perioden. Markedsutvalget har derfor valgt samefolkets dag og høsten for de store kampanjene. Den ovennevnte TV-produksjonen skal sendes i kampanjeperioden rundt Samefolkets dag.

I 2021 satses det ellers ikke på TV-annonsering, men aktiv bruk av sosiale media, kjøp av søk i søkemotorere og bruk av Matprats sider. Markedsutvalget tar sikte på å bruke noe ressurser på å produsere noen nytt materiale i form av instruksjonsfilmer og opplæringsmateriale i 2021.

Utviklingsprogrammets årlige fagsamling er en viktig arena for kommunikasjon med bransjen. Dersom smittesituasjonen tillater det legges det opp til et nytt bransjetreff i 2021 i samarbeid med Innovasjon Norge. I skrivende stund vurderes et digitalt opplegg.

Hvordan jobber vi med utredninger?

Av: Majjen Eira

I forbindelse med forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2020/2021, ble avtalepartene Norske Reindriftssamers Landsforbund (NRL) og Landbruks- og matdepartementet (LMD) enige om å tildele Landbruksdirektoratet fire ulike utredningsoppdrag.

Landbruksdirektoratet presenterer utredningene for avtalepartene under oppstartsmøtet før reindrifftsavtaleforhandlingene for 2021/2022, den 15. desember. Her vil vi fortelle kort om oppdragene og hvordan vi i avdelingen jobber med disse oppdragene.

Utredning av dagens kalveslaktetilskudd og produksjonspremie

Kalveslaktetilskuddet har økt de siste årene. I tillegg til å stimulere til produksjonsoptimalisering, har formålet med økningen vært at også kalv i lavere vektklasser blir levert til slakteriet.

Utover endring i satsene er det gjort få justeringer i gjeldende ordninger. Derfor er det naturlig å foreta en evaluering og gjennomgang av dagens kalveslaktetilskudd og produksjonspremie.

Det vises til Granavolden-plattformen, hvor regjeringen vil vurdere innretningen på tilskudd til reindrift med tanke på å stimulere til næringsutvikling samtidig som man ivaretar kulturbaserte aspekter ved reindriften.

Landbruksdirektoratets primære mål er samordnet, helhetlig og effektiv forvaltning av økonomiske og juridiske virkemidler. I tillegg skal Landbruksdirektoratet være et støtte- og utredningsorgan for LMD.

Oppdragene finner du i Sluttprotokoll fra forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2020/2021.

Siidaandelenes kostnader har økt de siste årene og er det behov for å få vurdert hva som er årsaken og vurdere mulige tiltak for å redusere kostnader.

Mandat for utredningen:

a) Kartlegge og vurdere hvordan kalveslaktetilskuddet og produksjonspremien bidrar til å fremme:

- en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift
- kvalitet og produktivitet
- inntektsøkning
- hvilke insentiver gir kalveslaktetilskuddet og produksjonspremien til reindrifutøverne innenfor dagens rammer
- hvordan påvirker de samlede effektene av kalveslaktetilskuddet og produksjonspremien reindrifutøverenes interne samhandling med hensyn på et optimalt slaktestuttak og bærekraftig utviklingsløp
- hvordan bidrar kalveslaktetilskuddet og produksjonspremien til reindrifutøverenes tilpasning etter de andre virkemidlene for regulering og intern styring i reindrifstloven.

b) Med bakgrunn i kartleggingen og gitte reindrifspolitiske mål foreslå om, og eventuelt hvordan, kalveslaktetilskuddet og produksjonspremien kan endres for økt næringsretting og produksjonsoptimalisering. Eventuelle endringer skal ivareta de kulturbaserte aspekter ved reindriften, jf. Granavolden-plattformen.

c) Det skal opprettes en referansegruppe bestående av fire personer, hvorav to oppnevnes av LMD, og to av Norske reindrifsamers landsforbund.

d) Gjennom referansegruppen skal Landbruksdirektoratet arbeide i nær kontakt med avtalepartene for drøfting og innspill.

Hvordan har man arbeidet med utredningen:

Landbruksdirektoratet har etablert en arbeidsgruppe for å utføre oppdraget fra avtalepartene.

Arbeidsgruppen har bestått av:

- Ola Chr Rygh (leder)
- Karianne Opgård
- Camilla Berntzen
- Johan Ingvald Hætta
- Askild Solberg.

Gruppa har hatt ukentlige møter. Arbeidsgruppa har hatt god kontakt med reinkjøttbransjen for informasjonsinnhenting, diskusjon og kvalitetssikring underveis i arbeidet.

Landbruksdirektoratet har engasjert NIBIO ved Lars Johan Rustad til å skrive et delkapittel om *Utvikling i vekt og kvalitetsklasse for kalv gjennom slaktesesongen*.

Referansegruppa har bestått av:

- Berit Marie P. E. Eira
- Tom K. Lifjell fra NRL
- Silje Trollstøl
- Ingolf Balto (har representert LMD).

Det har vært to møter i referansegruppa.

Det første møtet var en gjennomgang med tolkning og avgrensning av mandatet. I tillegg ble deler av datamaterialet diskutert. I det siste møtet ble et utkast av rapporten slik den forelå medio november diskutert.

Helsetjeneste for rein

Landbruksdirektoratet har fått i oppgave å utrede behovet for en helsetjeneste for rein, og hvordan en slik helsetjeneste eventuelt kan utformes. Landbruksdirektoratet skal i tillegg vurdere mulighetene for et samarbeid med Sverige og Finland om en slik helsetjeneste.

Det etableres en referansegruppe for en utredning, der avtalepartene, Animalia, Mattilsynet og Veterinærinstituttet er med.

Hvordan har man arbeidet med utredningen:

I tråd med oppdraget fra avtalepartene nedsatte Landbruksdirektoratet en arbeidsgruppe som har hatt ansvar for å utføre utredningen, bestående av Magnar Evertsen, Maria Solvang og Majjen Eira (leder).

Det ble videre etablert en referansegruppe for utredningen, med følgende fem ressurspersoner:

- *Vivi Dalseng Johnsen* (Mattilsynet)
- *Torill Mørk* (Veterinærinstituttet)
- *Nina Svendsby* (Animalia)
- *Inge Even Danielsen* (Norske reindrifssamers landsforbund)
- *Lisa Jåma* (Landbruks- og matdepartementet).

Landbruksdirektoratet har avholdt tre videomøter med referansegruppen og har slik fått tilført kunnskap og kompetanse underveis i arbeidet med utredningen.

Det første møtet gikk til presentasjon av gruppen og fremdriftplan, gjennomgang og tolkning av mandat.

I det andre møtet fortsatte diskusjonen rundt mandat, datamateriell og helsetilstanden til rein var tema. I tillegg ble utkastet til rapporten drøftet. Torill Mørk ved Vetrinærinstituttet leverte skriftlig redegjørelse om helsetilstanden.

Tredje møtet gikk til gjennomgang og diskusjon av rapporten slik den forelå i november.

Landbruksdirektoratet har også hatt kontakt med dyrehelseaktører i Sverige, Finland og Norge for utredelse av reinhelse situasjonen og for å høre nærmere om mulighet for samarbeid.

Kartlegging av bruken av distriktstilskuddet

Landbruksdirektoratet får i oppgave å kartlegge hvilke tiltak som inngår i distriktstilskuddet og hvilke forpliktelser distriktene har etter distriktstilskuddet. Kartleggingen skal også gi en oversikt over distriktenes bruk av distriktstilskuddet.

Kartleggingen har vært tredelt; direktoratet har kartlagt hvilke tiltak som er ment å omfattes av distriktstilskuddet, hvilke krav som stilles til distriktene og distriktenes faktiske bruk av distriktstilskuddet. Distriktstilskuddet ble innført i 1984/1985 og erstattet tidligere avsløserordning.

Formålet med distriktstilskuddet bør ses i sammenheng med de myndigheter og oppgaver distriktene er gitt i reindriftsloven.

Hvordan har man arbeidet med utredningen:

Landbruksdirektoratet har etablert en arbeidsgruppe for å utføre oppdraget fra avtalepartene.

Arbeidsgruppen har bestått av:

- Olivia Olaussen (leder)
- Maria Ae Solvang
- Ann Cecilie Korneliussen.

Gruppen har hatt jevnlige møter. Arbeidsgruppen har gjennomgått historiske dokumenter, herunder innføringen av distriktstilskuddet ved reindriftsavtalen 1984/1985, samt forskrifter om tilskuddsordningen.

Arbeidsgruppen har gjennomgått Forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag, reindriftsloven, reindriftsavtaler og sluttprotokoller for å stadfeste hvilke tiltak som inngår i distriktstilskuddet og hvilke forpliktelser distriktene har etter distriktstilskuddet.

Gruppen har og gjennomgått regnskapene til distriktene for å kartlegge distriktenes faktiske bruk av distriktstilskuddet.

Dette var et omfattende arbeid og direktoratet har derfor begrenset gjennomgangen til regnskapene for 2018.

Styrking av distriktene i arealsaker - bistand og kompetanse

Landbruksdirektoratet skal gjennomføre en utredning for å avklare hvordan distriktene kan styrkes slik at de best kan ivareta egne interesser i arealsaker. Utredningen skal også se på mulighetene for, og effekten av, kjøp av plankonsulenttjenester som kan bistå reinbeitedistriktene i arealsaker.

Hvordan har man arbeidet med utredningen:

Landbruksdirektoratet avdeling reindrift har etablert en arbeidsgruppe for å utføre oppdraget fra avtalepartene.

Arbeidsgruppen har bestått av:

- Håvard Alexander Hagen (leder)
- Hildegun Thomassen
- Ragnhild Bær Lango.

Gruppen har hatt ukentlige møter etter behov. Arbeidsgruppen ble tidlig enig om at det var ønskelig med en statusbeskrivelse av erfaringene som næringen selv har i sitt arbeid med plan- og arealsaker.

Videre synes arbeidsgruppen det var viktig at også kommuner og andre utbyggere med arealbehov fikk anledning til å fremme sine erfaringer fra dialog med næringen og saksbehandling av arealsaker der reindrift var tema.

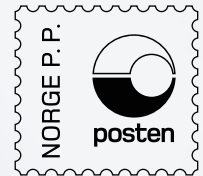
Det ble derfor utarbeidet to spørreundersøkelser. Spørreundersøkelsene ble utarbeidet av arbeidsgruppa selv ved hjelp av programvaren Microsoft forms.

Spørreundersøkelsen til reinbeitedistriktene ble sendt ut til 81 reinbeitedistrikter innenfor det samiske reindriftsområdet. Spørreundersøkelsen til kommuner og utbyggere ble sendt ut til 12 utvalgte kommuner og 12 utbyggere.

Begge undersøkelsene fikk en bra svarprosent. Landbruksdirektoratet takker for deltagelsen.

Resultatene fra spørreundersøkelsene ble så analysert og dannet grunnlag for det videre arbeidet med rapporten. Underveis i arbeidet har Landbruksdirektoratet hatt mange nyttige samtaler med involverte parter og har fått positive tilbakemeldinger på at temaet utredes.

Returadresse: Landbruksdirektoratet, avd. reindrift
Løkkeveien 111, 9510 Alta
ISSN 0333-4031

Fylkesmennene

Fylkesmannen i Troms og Finnmark

Statens hus, 9815 Vadsø
Telefon 78 95 03 00
fntpost@fylkesmannen.no

Besøksadresse:
Deanugeaidnu 6, Karasjok
Bredbuktnesveien 50B, Guovdageaindu
Skogbrukets hus, Andselv
Strandveien 13, Tromsø
Damsveien 1, Vadsø

Fylkesmannen i Nordland

Statens hus, 8002 Bodø
Telefon 75 53 15 00
fmnopostmottak@fylkesmannen.no

Besøksadresse: Moloveien 10

Fylkesmannen i Trøndelag

Besøksadresse:
Saemien Sijte, Snåsa
Øra 28, Røros
Postadresse: Postboks 2600
7734 Steinkjer
Telefon: 74 16 80 00
fntpost@fylkesmannen.no

Landbruksdirektoratet

Avdeling Reindrift, Alta

Besøksadresse: Løkkeveien 111, 9510 Alta
Telefon: 78 60 60 00
postmottak@landbruksdirektoratet.no

Oslo

Postboks 8140 Dep, 0033 Oslo
Besøksadresse: Stortingsgt. 28, 0161 Oslo
Telefon: 78 60 60 00
postmottak@landbruksdirektoratet.no